

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 111 с., 14 табл., 5 рис., 44 джерела.

Об'єкт дослідження: промислове підприємство ПАТ «Запоріжтрансформатор».

Мета дипломної роботи – розробка підходів до формування концепції підвищення інвестиційної привабливості підприємства ПАТ "Запоріжтрансформатор" .

Предмет дослідження: інвестиційна привабливість підприємства

Основні завдання дослідження:

- дослідження ролі інтегральної економічної категорії «інвестиційна привабливість підприємства»;
- визначення джерел інформації та нормативно-правого забезпечення інвестиційної діяльності;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства на предмет його ліквідності, платоспроможності та рентабельності;
- здійснити оцінку основних техніко-економічних показників підприємства;
- на підставах проведеного аналізу розробити та обґрунтувати напрямки підвищення інвестиційної привабливості ПАТ "Запоріжтрансформатор" .

Методи дослідження: до основних методів аналізу, що використовується в роботі відносяться внутрішній та зовнішній аналіз. Використовується вертикальний і горизонтальний аналіз фінансової діяльності об'єкта дослідження.

ВИРОБНИЦТВО, ПІДПРИЄМСТВО, ІНВЕСТИЦІЇ, ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ.....	10
1.1 Роль, сутність, види та класифікація інвестицій.....	10
1.2 Сутність інвестиційної привабливості підприємства.....	20
1.3 Джерела інформації та нормативно правове забезпечення інвестиційної діяльності.....	27
2 ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ „ZTR”.....	38
2.1 Загальна характеристика підприємства ПАТ «ZTR».....	38
2.2 Оцінка інвестиційної діяльності ПАТ «ZTR».....	41
2.2.1 Аналіз ділової активності підприємства.....	41
2.2.2 Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.....	51
2.2.3 Аналіз структури та динаміки капіталу підприємства.....	57
2.3 Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства ПАТ «ZTR»	66
3 ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ.....	72
3.1 Основні напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства.....	72
3.2 Вплив основних показників діяльності суб’єктів господарювання на підвищення інвестиційної привабливості підприємства.....	82
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. Економічна ситуація, яка склалась зараз в Україні, дуже складна. Серед сукупності причин, що сприяли економічній кризі та утримують перехід України на траєкторію економічного зростання, чи не найголовнішою є низька інвестиційна активність.

У розвинутих країнах світу відносно високий рівень інвестування підтримується за рахунок великих інвестицій у докорінну реконструкцію виробництва і розвиток нових галузей економіки. Істотну роль там відіграє і економічна політика держави, яка за допомогою податкових підойм, а особливо прискореної амортизації, стимулює фірми і компанії збільшувати інвестиції.

В багатьох розвинутих країнах світу 30-40% інвестицій здійснюється самою державою. За рахунок держави фінансуються інвестиції в галузі виробничої та соціальної інфраструктури, а в деяких країнах, крім того, і в житлове будівництво.

Незважаючи на те, що Україна з перших днів незалежності реалізує послідовну відкриту політику, направлену на входження у світове співтовариство, обсяг інвестицій, залучених в економіку України залишається одним з найнижчих серед країн з перехідною економікою.

Проблематика зниження інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств при дестабілізації національної економіки в умовах фінансово-економічної кризи є достатньо актуальними й пріоритетними завданнями для вирішення як на макро-, так і на мікрорівнях та при формуванні державної інвестиційної політики.

Основні причини, що обумовлюють негативне ставлення інвесторів до інвестицій в Україну, можна об'єднати в дві групи на макро- та мікрорівні. На макрорівні: стан економіки, законодавство та принципи його регулювання, політична та економічна нестабільність, відсутність системи поширення інформації, яка була б легкодоступною для вітчизняних і

закордонних інвесторів та охоплювала широкий спектр питань щодо можливості інвестування в Україну.

На мікрорівні: характер взаємовідносин між вітчизняними підприємцями та їх закордонними партнерами, відсутність досвіду роботи з іноземними контрагентами, відповідних норм і стандартів, бюрократична процедура вирішення практично всіх питань. Брак власних коштів та відсутність державної підтримки, зумовили необхідність формування інвестиційної привабливості підприємств (ІПП), що також пояснюється потребою розвитку для ефективної роботи на ринку.

Вихід з такої складної ситуації та подальший розвиток вітчизняної економіки вимагають інноваційно-інвестиційного поживлення, оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі. Відтворення основних фондів на рівні як окремого регіону, підприємства, так і національної економіки у цілому має спиратися на науково обґрунтовану інвестиційну політику.

Підвищення інвестиційної привабливості підприємств зацікавить інвесторів вкладати кошти у перспективні об'єкти. Це дасть змогу інтенсифікувати процеси у галузях народного господарства, підвищити його продуктивність та потужність, диверсифікувати діяльність компаній, створити нові економічні умови, що просуватимуть взаємодію у інших галузях.

Економічне дослідження інвестиційної привабливості включає вивчення динаміки економічних показників, законодавчого регулювання інвестиційної діяльності, розвиток фондового і грошового ринків. З позицій інвестора інвестиційна привабливість розглядається як узагальнена характеристика переваг і недоліків об'єкта інвестування. При вивченні інвестиційної привабливості інвестором здійснюється суб'єктивна оцінка інвестиційної ситуації, що складається на тому чи іншому підприємстві.

Інвестиційна привабливість визначається виходячи з фінансового стану підприємства. Незадовільний фінансовий стан підприємства є

причиною його неплатоспроможності, погіршення фінансової стійкості і можливого банкрутства. Разом з тим, надлишкові активи підприємства є перешкодою його ефективного розвитку і приводять до незапланованих витрат та зайвих резервів.

Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості підприємства – це можливість виявити недоліки у діяльності підприємства, передбачити заходи щодо їх ліквідації та поліпшити можливості залучення інвестиційних ресурсів. А це, у свою чергу, дає можливості інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування у дане підприємство.

Теоретичні аспекти формування інвестиційної привабливості підприємств знайшли відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців Блех Ю. Гете У [9], В. М. Гриньової [18], Е. Дж. Долан [14], В.В.Ковальова [21], В. О. Коюди [18], Т.І.Лепейко [18], І.В.Ліпсица [22], Т.В.Майорової [24], К. Р. Макконел [25], В.Г.Федоренка [34], І. О. Бланка [8], Ж. Перара [28], А. А. Пересади [29] та ін. Це зумовлює можливість глибокого та всебічного аналізу досліджуваної проблеми. Потреба комплексного дослідження інвестиційної привабливості підприємств на вітчизняному інвестиційному ринку в умовах зростання потреби суб'єктів господарювання в інвестиційних ресурсах, необхідності формування моделі оптимального вибору джерел інвестування на різних етапах життєвого циклу підприємств й обумовлює потребу більш ґрунтовного дослідження.

Слід погодитися з думкою цілої плеяди науковців, що інвестиційна привабливість підприємства – це його інтегральна характеристика як об'єкта майбутнього інвестування з позиції перспектив розвитку (динаміки обсягів продажу, конкурентоспроможності продукції), ефективності використання ресурсів і активів, їхньої ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості, а також значення неформалізованих показників.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є розвиток підходів до формування концепції підвищення інвестиційної привабливості підприємства ПАТ "Запоріжтрансформатор" .

Для досягнення поставленої мети у розрізі написання дипломної роботи поставлені основні завдання:

- дослідження ролі інтегральної економічної категорії «інвестиційна привабливість підприємства»;
- визначення джерел інформації та нормативно-правого забезпечення інвестиційної діяльності;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства на предмет його ліквідності, платоспроможності та рентабельності;
- здійснити оцінку основних техніко-економічних показників підприємства;
- на підставах проведеного аналізу розробити та обґрунтувати напрямки підвищення інвестиційної привабливості ПАТ "Запоріжтрансформатор" .

Структура роботи. Виходячи з мети і задач дослідження структура роботи включає три розділи. Перший розділ присвячено дослідженню ролі інвестиційної привабливості підприємства. Розкрита сутність поняття «інвестиції», і трактування цього поняття різними вітчизняними та іноземними вченими. Другий розділ присвячено аналізу фінансового стану підприємства, досліджуються питання пов'язані з формуванням і використанням його активів, забезпеченням платоспроможності підприємства його ліквідності та іншим. У третьому розділі будуть наведені основні шляхи підвищення інвестиційної привабливості.

1 ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

1.1 Роль, сутність, види та класифікація інвестицій

Інвестиції (від лат. Invest, що означає «вкласти») – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення.

На основі літературних джерел в таблиці 1.1 наведені трактування поняття «інвестиції» різними авторами.

Таблиця 1.1 - Поняття інвестицій

Автор	Загальне	Поняття інвестицій
1	2	3
Федоренко В. Г. [34, с. 5]	Вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання процентів від банківських вкладень капіталу.	
Дж. М. Кейнс [19, с. 183]	Заощадження та інвестиції повинні бути рівними між собою, тому, що кожне з них дорівнює перевищенню доходу над споживанням.	
Ковалев В. В. [21, с. 17]	Інвестиції передбачають заощадження, але не всі заощадження стають інвестиціями, а тільки ті заощадження, які прямо чи непрямо використовуються для розширення виробництва, маючи на меті отримання доходу у майбутньому.	
Экономическая энциклопедия [38, с. 548]	Інвестиції - довгострокове вкладення капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі народного господарства.	
Е. Дж. Долан, Д. Линдей [14, с. 13]		Інвестиції на макрорівні - це збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозиції виробничих ресурсів, що здійснюються людьми.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Политическая экономия. Словарь [30, с. 189]	Поняття "інвестицій" по суті ототожнювались з категорією "капіталовкладення". Під капіталовкладенням розуміли затрати на відтворення основних фондів, їх зростання та вдосконалення.	
Финансово-экономический словарь [35, с. 86]	Інвестиції - вкладення в основний та оборотний капітал з метою отримання доходу. Інвестиції в матеріальні активи - вкладення в рухоме та нерухоме майно (землю, будівлі, обладнання та ін.). Інвестиції в фінансові активи - вкладення в цінні папери, банківські рахунки та інші фінансові інструменти.	
Макконел К. Р., Брю С. Л. [25, с. 388]	Інвестиції - витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і зростання матеріальних запасів.	
Липсиц И. В., Коссов В. В. [15, с. 1], Ковальов В. В. [21, с. 20]		1) інвестиції, що визначаються через платежі; 2) інвестиції, що визначаються через майно; 3) комбінаторне поняття інвестицій; 4) диспозиційне поняття інвестицій.

Згідно зі статтею 1 Закону України “Про інвестиційну діяльність” під інвестиціями розуміють “всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що складаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: [1]

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду,

необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але незапатентованих (“ноу-хау”);

- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Це визначення має певні недоліки, а саме: наявність розмежування між інвестиціями та заощадженнями; відсутність визначення довгострокового вкладання та класифікації цих вкладань.

Поняття «інвестицій», що визначено в Законі [1], потребує деякого аналізу. Перелічені гроші, акції, майно, інтелектуальні цінності та інше стають інвестиціями лише тоді, коли їх вклали в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності. Власники акцій та інших цінних паперів вже внесли або гроші, або інтелектуальні цінності, або інше майно і вже вони - інвестори. Акції та інші цінні папери є вже по суті здійсненими інвестиціями.

Визначення пов'язує інвестиції з метою отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту. Дійсно, у багатьох випадках ця мета є головною. Як визначає В.В.Ковальов інвестори можуть мати на меті та мають в реальності й інші як економічні, так і зовнішньоекономічні цілі [21, с. 22].

Отже, зводити цілі інвестування лише до отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту неправильно, тому що віддача від інвестування може бути пов'язана водночас з обома цими наслідками (наприклад, утримання будинку для людей з фізичними вадами, який може одночасно приносити доход та давати соціальний ефект).

У сучасній економічній літературі авторів Е. Дж. Долана [14], К. Р. Макколнела [25], що присвячена фінансовим аспектам функціонування економіки, інвестиції є однією з категорій, що найбільш часто розглядаються як на мікро-, так і на макрорівнях. На підставі дослідження цієї важливої економічної категорії є можливість проаналізувати визначення інвестицій на обох рівнях (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 - Визначення інвестицій на макро- та мікрорівнях

Автор	Визначення інвестиції
Е. Дж. Долан, Д. Е. Линдей [14, с. 15]	Збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозиції виробничих ресурсів, що здійснюються людьми
Макконел К. Р., Брю С. Л. [25, с. 390]	Витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва та зростання матеріальних запасів
Блех Ю. Гете У [9, с. 27]	Процес інвестування передбачає зв'язок фінансових коштів та свободи розпорядження ними підприємством. Інвестування - відкрита система і реалізація інвестицій впливає на функціонування інших елементів системи.
Ковальов В. В. [21, с. 24]	Цілеспрямований вклад на визначений термін капіталу у всіх його формах у різноманітні об'єкти (інструменти) для досягнення індивідуальних цілей інвесторів.
Липсиц И. В., Косов В. В. [22, с.74]	Потік оплат та виплат (витрати), що починаються з виплат (витрат).
Перар Ж. [28, с. 28]	Додаткові вкладення до вже існуючих коштів, тобто це вкладення, що спрямовані на розширення бізнесу або створення умов для підвищення ефективності його функціонування.

У сучасних умовах розвитку економічних процесів в Україні інвестиції відіграють значну роль як на макро-, так і на мікрорівні, і виконують ряд найважливіших функцій, без яких неможливий нормальний розвиток економіки будь-якої держави.

Різниця в трактовках поняття «інвестиції» на мікрорівні визначаються як цілями та задачами дослідження окремих авторів, так і багатоаспектністю істотних сторін цієї економічної категорії.

Можна сказати, що поняття «інвестиції» на макро- та мікрорівнях має певні розбіжності насамперед у зв'язку з функціями інвестування на цих рівнях.

Вивчення думок різних авторів дозволяє авторам зробити висновок, що інвестиції - це багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть реалізовуватися у різних формах та характеризуватися різними особливостями.

Узагальнення точок зору щодо визначення поняття «інвестиції», на макро- та мікрорівнях дали можливість виділити найсуттєвіші ознаки інвестицій:

1. Інвестування — відкрита система.
2. Потенційна здатність інвестицій — приносити прибуток або соціальний ефект.
3. Інвестування — це процес перетворення частини накопиченого капіталу в альтернативні види активів суб'єкта господарювання.
4. Використання різноманітних та можливих інвестиційних ресурсів, які характеризуються попитом, пропозицією та ціною.
5. Цілеспрямований спосіб вкладення капіталу в будь-які об'єкти або активи щодо впровадження НТП.
6. Наявність строку вкладення.
7. Мета інвестора (інвесторів) щодо вкладання (інвестування).
8. Мета суб'єкта управління (держави, галузі, регіону, підприємства).
9. Наявність ризику вкладення капіталу.
10. Страхування грошових коштів від інфляції [39].

Інвестиції відіграють істотну роль у функціонуванні і розвитку економіки. Інвестиції служать "архімедовим важелем" поступального розвитку і позитивного функціонування економіки. Вони створюють нові підприємства і додаткові робочі місця, дозволяють освоювати передові технології і оновлювати основний капітал, сприяють інтенсифікації виробництва, забезпечують вихід на ринок нового вигляду товарів і послуг. Це приносить благо споживачам і виробникам, інвесторам і державі в цілому.

Інвестиційні ресурси займають позиції провідного джерела розвитку національної економіки, забезпечення темпів економічного зростання. Зміни в кількісних співвідношеннях інвестицій впливають на обсяг суспільного виробництва і зайнятості, структурні зрушення в економіці, розвиток галузей і сфер господарства [6, с. 43].

Отже, інвестиції представляють собою цілеспрямоване використання капіталу, класифікація якого наведена на рисунку 1.1 [18, с. 34].

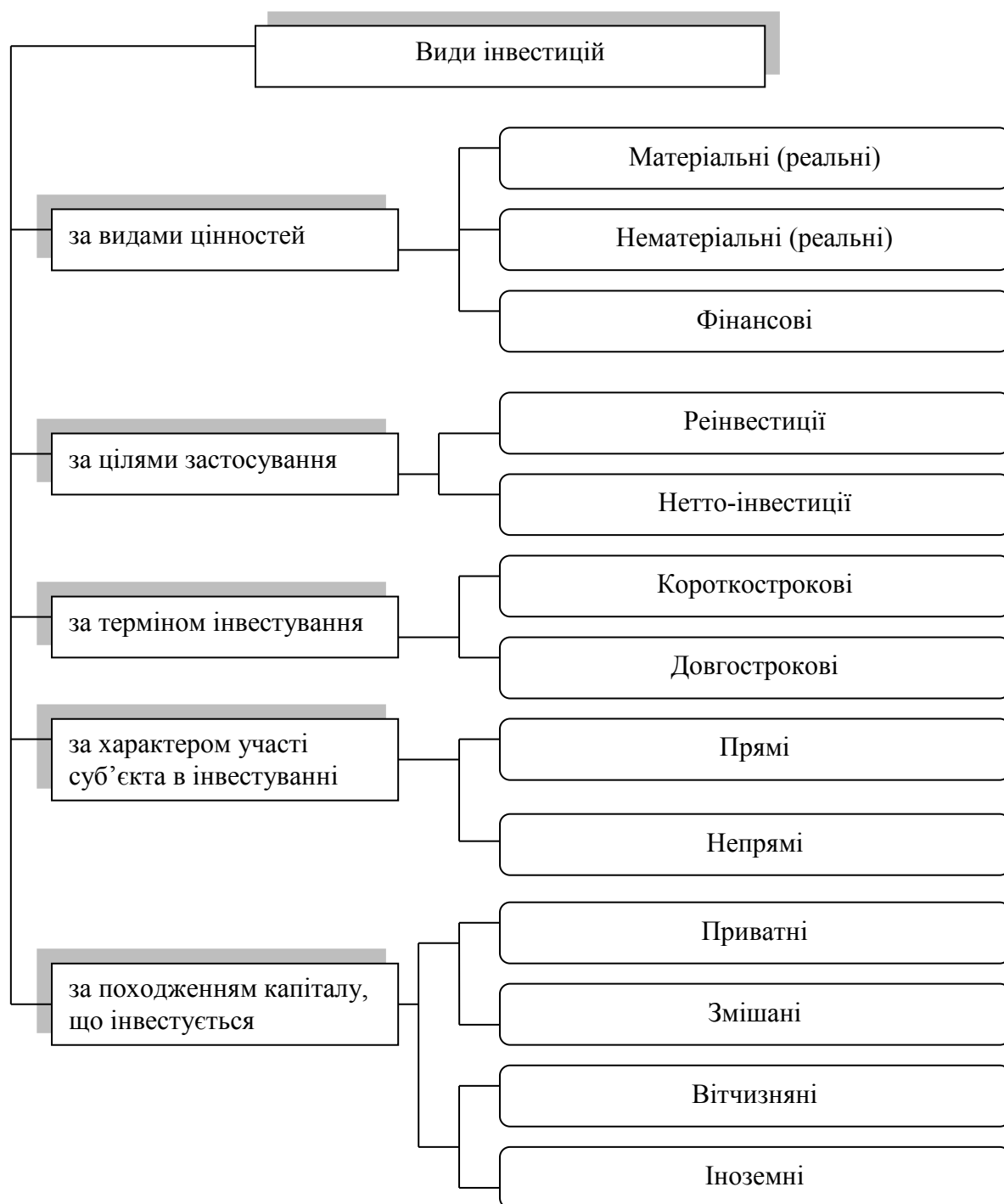

Рисунок 1.1 – Класифікація інвестицій

Загальне визначення інвестицій можна деталізувати на виробничо-господарські (реальні) і фінансові інвестиції. На такому підході здійснений

поділ активу балансу на негрошові активи (інвестиційний сектор) і грошові (або платіжні) засоби. Під реальними інвестиціями розуміють вкладення коштів у реальні активи – як матеріальні, так і нематеріальні (вкладення коштів у нематеріальні активи, пов’язані з науково-технічним прогресом, визначаються як інноваційні інвестиції). Фінансові інвестиції не мають матеріальних компонентів і поряд з матеріальними інвестиціями відіграють значну роль в житті підприємства. До них відносяться вклади підприємства в дебіторську заборгованість або вкладення коштів у різноманітні фінансові інструменти (активи), серед яких найбільшу частку становлять цінні папери, включаючи кошти в банках. Значення фінансових інвестицій буде зростати по мірі розвитку фінансового ринку і накопичення досвіду роботи з фінансовими активами.

За цілями застосування інвестицій їх поділяють на реінвестиції (заміна застарілих засобів) і нетто-інвестиції (придбання нових активів, розширення виробництва тощо).

За характером участі в інвестуванні виділяють прямі і непрямі інвестиції [20, с. 26].

Під прямими інвестиціями розуміють особисту участь інвестора у виборі об’єктів інвестування і вкладенні коштів. Пряме інвестування здійснюється обізнаними інвесторами, що мають досить точну інформацію про об’єкт інвестування і детально ознайомлені з механізмом інвестування. Непрямі інвестиції пов’язані з інвестуванням, що опосередковується інвестиційними або іншими фінансовими посередниками. Не всі інвестори мають достатню кваліфікацію для ефективного вибору об’єктів інвестування і подальшого управління ними. Тому вони вкладають кошти в цінні папери, що випускаються інвестиційними або іншими фінансовими посередниками. Такими цінними паперами можуть бути інвестиційні сертифікати інвестиційних фондів або компаній. Акумуляовані таким чином кошти посередники розміщують на свій розсуд – обирають найефективніші об’єкти

інвестування, беруть участь в управлінні ними, а отримані прибутки розподіляють серед своїх клієнтів.

За терміном інвестування розрізняють короткострокові і довгострокові інвестиції. Перші – це вкладення капіталу на період не більше одного року (короткострокові депозитні внески, купівля короткострокових ощадних сертифікатів тощо). Під довгостроковими інвестиціями розуміють вкладення капіталу на період понад один рік, хоча інвестиційні компанії довгострокові інвестиції деталізують в такий спосіб: до 2 років; від 2 до 3 років; від 3 до 5 років; більше 5 років.

Інвестиції за формою власності інвесторів поділяють на: приватні, державні, іноземні і спільні. В економічній теорії та практиці застосовується термін “приватні” інвестиції до вкладення коштів, що здійснюють фізичні особи, а також підприємства недержавної форми власності, насамперед – колективні. Під державними інвестиціями розуміють вкладення, що здійснюють центральні або місцеві органи влади за рахунок бюджетів, позабюджетних фондів і позикових коштів, а також державні підприємства й установи за рахунок власних і позикових коштів. Іноземні інвестиції пов’язані з вкладеннями, що здійснюють іноземні громадяни, юридичні особи і держава. Під спільними інвестиціями розуміють вкладення, що здійснюють резиденти та нерезиденти.

Інколи виділяють інвестиції за регіональною ознакою. Інвестиції всередині країни (внутрішні) означають вкладення коштів в об’єкти інвестування, які розміщені в територіальних межах даної країни. Під інвестиціями за кордоном (зарубіжними) розуміють вкладення коштів в об’єкти інвестування, які розміщені за межами території даної країни. До таких інвестицій відносять придбання різноманітних фінансових інструментів інших країн – акцій закордонних компаній, облігацій інших держав тощо.

Наведена класифікація інвестицій відображає найістотніші їх ознаки і при необхідності може бути розширена відповідно до підприємницьких або дослідницьких цілей [20, с. 27].

Забезпечуючи накопичення фондів підприємств, виробничого потенціалу, інвестиції безпосередньо впливають на поточні і перспективні результати господарської діяльності. При цьому інвестування повинне здійснюватися в ефективних формах, оскільки вкладення засобів в морально застарілі засоби виробництва, технології не матиме позитивного економічного ефекту. Нераціональне використання інвестицій спричиняє за собою заморожування ресурсів і внаслідок цього скорочення об'ємів продукції, яка виробляється.

Таким чином, ефективність використання інвестицій має важливе значення для економіки: збільшення масштабів інвестування без досягнення певного рівня його ефективності не веде до стабільного економічного зростання [21, с.46].

Інвестиції знаходяться в певній залежності від чинника економічного зростання. Для з'ясування чинника економічного зростання слід заздалегідь визначити поняття валових і чистих інвестицій.

Валові інвестиції – це витрати на заміщення зношеного, застарілого старого устаткування за рахунок амортизації і приріст інвестицій на розширення виробництва.

Чисті інвестиції - це витрати на нове будівництво, установку додаткового устаткування, створення засобів економічного захисту і ін. Чисті інвестиції забезпечуються як зовнішніми, так і внутрішніми ресурсами, включаючи амортизацію. Це валові інвестиції за вирахуванням суми амортизації основного капіталу.

Динаміка показника чистих інвестицій є індикатором стану економіки: величина чистих інвестицій показує, в якій фазі розвитку знаходиться економіка країни. Якщо об'єм валових інвестицій перевищує об'єм

амортизаційних відрахувань, то приріст виробничого потенціалу забезпечує розширене відтворення, економіка знаходиться у стадії підйому.

При рівності валових інвестицій і амортизаційних відрахувань, тобто нульовому значенні чистих інвестицій, в економіку в даному періоді поступає така ж кількість інвестиційних засобів, яке і споживається, має місце просте відтворення суспільного продукту, що характеризується відсутністю економічного зростання.

Якщо величина валових інвестицій менше суми амортизаційних відрахувань, показник чистих інвестицій є негативним величиною. Скорочення інвестицій викликає зменшення виробничого потенціалу і, як наслідок, економічний спад [15, с.51].

Крім того інвестиції дають змогу впроваджувати науково-технічні досягнення у виробництво і на цій основі забезпечувати зростання ВВП, продуктивності праці, реальних доходів на душу населення, а також вирішувати багато соціальних проблем. Дослідженнями встановлено пряму залежність між темпами зростання ВВП та інвестиціями, бо конкурентоспроможність і темпи розвитку підприємства визначаються інвестиціями. Без них підприємство будь-якої форми власності приречене на банкрутство. Тому у розвинутих країнах приділяється серйозна увага інвестиційній діяльності. Органи державного управління у цих країнах використовують широкий спектр методів її стимулювання:

- прискорена амортизація;
- раціональна податкова система;
- кредити та регулювання банківських процентних ставок;
- заохочення лізингу [36, с. 33].

При аналізі розвитку економічної системи виділяють три головні функції, які виконують інвестиції у процесі розширеного відтворення: по-перше, інвестиційні ресурси забезпечують економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі на рівні як окремого підприємства, так і національної економіки у

цілому; по-друге, за рахунок інвестиційних ресурсів здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві, які зачіпають найважливіші макроекономічні пропорції; по-третє, за допомогою інвестицій реалізуються досягнення науково-технічного прогресу і здійснюється підвищення на цій основі ефективності виробництва як на мікро-, так і на макрорівні. Серед цих функцій істотне значення має оптимізація найважливішої макроекономічної пропорції співвідношення нагромадження і споживання. Від неї залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення і ефективність суспільного відтворення.

Сучасна економічна ситуація в Україні зумовлює зміни у співвідношенні нагромадження і споживання, спрямовані на підвищення результативності господарювання всіх суб'єктів суспільного виробництва, а також на інтенсифікацію процесу відтворення. Йдеться про те, щоб в усіх суб'єктів господарювання за допомогою економічних регуляторів нагромадження більш результативно впливало на зайнятість робочої сили, раціоналізувало попит, а фонд споживання, у свою чергу, дедалі більше використовувався на розширення того виробництва, яке повніше покриватиме зростаючий попит. Підвищення попиту стимулює вкладення інвестицій, а це сприяє зростанню вітчизняної економіки [33, с.14].

1.2 Сутність інвестиційної привабливості підприємства

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства є неможливою без вкладення коштів, які можуть мати власний та залучений характер, тобто без залучення власних та залучених інвестиційних ресурсів. Причому питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства: починаючи із етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте

в більшій мірі утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів в загальній сумі капіталу, що використовується.

Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Інвестиційна привабливість це не тільки фінансово-економічний показник, а модель кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, оцінка його фінансово технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат. В сучасній економічній літературі немає чіткості у визначенні сутності інвестиційної привабливості та системи її оцінки. Так, Глазунов В.І. стверджує, що оцінка інвестиційної привабливості повинна дати відповідь на питання куди, коли і скільки ресурсів може спрямувати інвестор у процесі здійснення інвестицій. Русак Н.О. і Русак В.А. зводять визначення інвестиційної привабливості об'єкта в основному до евристичних методів пов'язаних з ранжуванням досліджуваних об'єктів на підставі оцінки спеціалістів (експертів) [41].

Інвестиційна привабливість підприємства — це сукупність характеристик його фінансово-господарської та управлінської діяльності, перспектив розвитку та можливості залучення інвестиційних ресурсів. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства є інтегральною характеристикою його внутрішнього середовища.

Інвестиційна привабливість навколишнього для підприємства середовища (регіону, галузі, країни) має опосередкований вплив на інвестиційну привабливість підприємства, по-перше, тому, що підприємство — це відкрита система. По-друге, зовнішні фактори мають універсальний характер і відіграють для потенційних інвесторів не менш важливу роль, ніж конкретний об'єкт інвестування. Оцінка інвестиційної привабливості на

розглянутих рівнях — це перший етап прогнозування та передбачення заходів щодо залучення інвестиційних ресурсів і підвищення привабливості об'єктів інвестування на всіх рівнях. Отже, визначення інвестиційної привабливості окремого підприємства як потенційного об'єкта інвестування є завершальним етапом оцінки інвестиційного ринку. Від стану привабливості підприємства залежить галузева та регіональна спрямованість його інвестиційної діяльності [24, с.123].

Процес вкладення коштів передбачає генерування, перерозподіл і використання капіталу. Замовником проведення оцінки інвестиційної привабливості може бути як інвестор, так і підприємство. Метою оцінки інвестиційної привабливості для підприємства є виявлення слабких і сильних сторін його фінансово-господарської діяльності, для інвестора — визначення стану та потенціалу можливого об'єкта інвестування. Подвійність мети оцінки інвестиційної привабливості підприємства впливає з обов'язкового двостороннього (подвійного) ефекту успішного інвестування: позитивних наслідків як для суб'єкта, так і для об'єкта інвестування.

Отримані результати щодо інвестиційної привабливості кожен замовник використовує для досягнення своїх цілей: інвестор — для розробки й обґрунтування можливих варіантів вкладення інвестицій і забезпечення ефективного використання коштів з метою отримання майбутньої вигоди; підприємство — для розробки заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості, залучення інвестицій та забезпечення ефективності їх використання.

Інвестиційна привабливість об'єкта інвестування формується під впливом певних умов і факторів внутрішнього та зовнішнього характеру.

Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості підприємства, з одного боку — це основа для розробки його інвестиційної політики, а з іншого, — можливість виявити недоліки в діяльності підприємства, передбачити заходи щодо їх ліквідації та покращити можливості залучення інвестиційних

ресурсів. А це, у свою чергу, допомагає інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування у певне підприємство [34, с. 147].

Ефективність використання активів слід визначити з погляду наявності та використання всіх можливих джерел їх формування. А тому наступна умова формування інвестиційної привабливості підприємства — це результативність фінансово-господарської діяльності підприємства, яка може визначатися на основі фінансової та бухгалтерської звітностей. Загальні фінансові результати діяльності підприємства повною мірою відображають стан справ на підприємстві і дають змогу визначити ймовірність залучення інвестицій та ефективність їх використання, що відповідає інтересам підприємства й інвестора.

Підприємство повинне мати високу та надійну перспективність маркетингових досліджень, що є більш обґрунтованою умовою, ніж тільки перспектива збуту продукції. Йдеться про придбання всіх необхідних видів матеріально-технічних ресурсів (МТР) для виробництва та збуту готової продукції. Це має стосуватися не тільки домовленості, а й наявності договорів (контрактів) на придбання МТР і певної гарантії збуту продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Необхідно звернути особливу увагу на ефективність використання інвестиційних ресурсів підприємством як на наступну умову щодо формування його інвестиційної привабливості. Інвесторів завжди цікавить ефективність використання інвестиційних ресурсів підприємством за минулі періоди. Визначення ефективності здійснюється шляхом розрахунку індексів, співвідношень і коефіцієнтів, таких, наприклад, як прибутковість коштів і коефіцієнт самозабезпеченості інвестиційними ресурсами. Коефіцієнт самозабезпеченості свідчить про можливість підвищити конкурентоспроможність і ділову активність за рахунок власних коштів. Прибутковість залучених, а особливо позикових, коштів повинна значно перевищувати прибутковість власних інвестиційних ресурсів та ін. Вивчення та аналіз звітності суб'єктів господарювання, досвіду фахівців і підприємств

дає змогу авторам стверджувати, що це досить важлива умова формування інвестиційної привабливості підприємства. Масив показників щодо визначення ефективності використання інвестиційних ресурсів є досить репрезентативним і суттєво впливає на інвестиційну привабливість підприємства [24, с.129].

Визначення інвестиційної привабливості будь-якого об'єкта господарювання потребує особливої уваги щодо оточення підприємства, яке розташоване в певному адміністративно-територіальному регіоні держави. Підприємство — це соціально-економічна система, яка постійно змінюється, розвивається та вдосконалюється. Перспективи діяльності підприємств в Україні, їх виробнича стратегія обмежені як внутрішнім, так і зовнішнім середовищем, законодавчим простором, що пов'язаний з економічною ситуацією, станом розвитку ринкової інфраструктури та ін. Стан справ у галузях і регіонах України, економіки в цілому свідчить про високий рівень впливу ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру відповідно всіх потенційних об'єктів інвестування (рисунок 1.2) [18, с. 77].

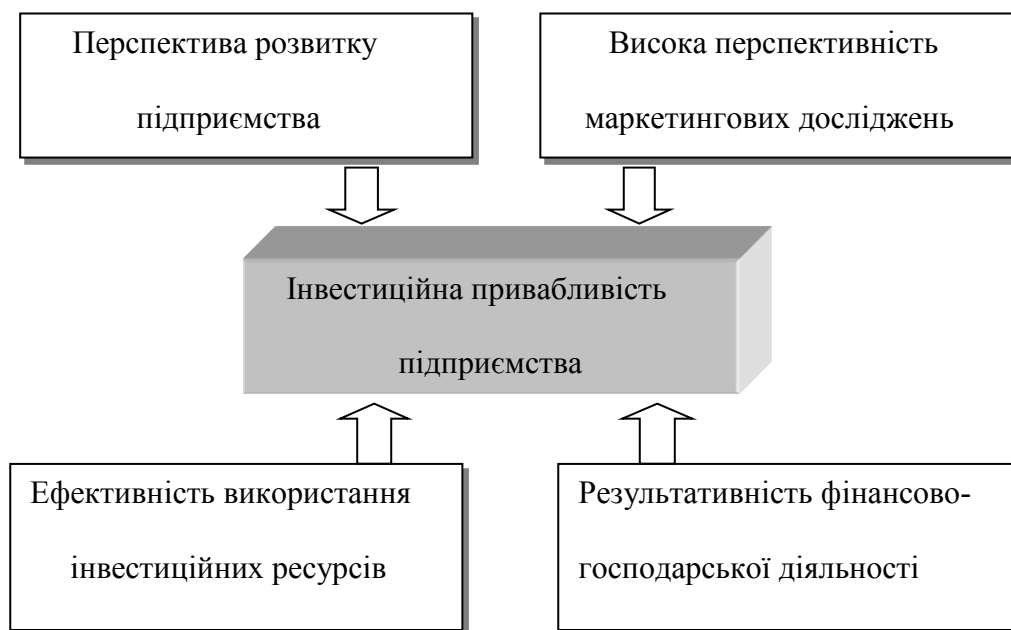

Рисунок 1.2 – Схема впливу умов на привабливість підприємства

Отже, інвестори, а особливо іноземні, прагнуть мати інформацію про умови, які впливають на формування інвестиційної привабливості підприємства. Наявність повної інформації про галузь, регіон та, особливо, умови господарювання суттєво впливають на привабливість підприємства. Отже, інвестиційна привабливість може розглядатися на рівні країни, галузі, регіону. Підприємство — це об'єкт, в який вкладаються кошти інвестором і чия привабливість повинна визначатися обов'язково. А тому інвестиційна привабливість підприємства буде визначатися з урахуванням складових інвестиційної привабливості на всіх рівнях. Досвід роботи з вітчизняними та іноземними інвесторами свідчить, що стратегічного інвестора завжди буде цікавити привабливе підприємство в інвестиційно привабливій галузі та привабливому регіоні. За інших рівних умов інвестор не буде вкладати кошти у привабливе підприємство, що належить до галузі кризового стану, або розташоване в непривабливому регіоні [15, с. 78].

Фахівці розглядають різні фактори формування інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Аналіз наявних методик, особливості розвитку економіки та функціонування ринкової інфраструктури дали змогу визначити найбільш значущі фактори впливу на інвестиційну привабливість, такі як фінансова стійкість, майнове становище, ділова активність, ліквідність активів і рентабельність.

На інвестиційну привабливість діючого підприємства впливає стадія його життєвого циклу. В теорії ринку виокремлюють шість послідовних стадій: "народження", "дитинство", "юність", "рання зрілість", "остаточна зрілість", "старіння".

Загальний період усіх стадій життєвого циклу підприємства (ЖЦП) становить приблизно 20—25 років (залежно від галузі та впливу НТП), після чого воно припиняє своє існування або відроджується на новій основі.

На стадіях зростання та стабільності (перші 4 стадії) підприємство є привабливим об'єктом інвестування. Технічне переозброєння, реконструкція, модернізація та ін., конкурентоспроможність підприємства, зростання обсягів

інвестиційних ресурсів забезпечують привабливість об'єкта інвестування. На останніх двох стадіях ("остаточної зрілості" та "старіння") підприємство практично втрачає свою інвестиційну привабливість, тому що всі свої потенційні можливості воно використало і потребує кардинальних змін [21, с. 112].

Як свідчить вітчизняний і закордонний досвід інвестиційно привабливими вважаються підприємства, що знаходяться на стадіях, коли в них збільшуються обсяги продажу, рівень використання виробничих потужностей та ін., тобто покращуються показники їх діяльності. На стадіях "остаточної зрілості та старіння інвестиції вважаються недоцільними, за винятком тих випадків, коли продукція підприємства має досить високі маркетингові перспективи, обсяг інвестицій у технічне переоснащення невеликий і вкладені кошти можуть повернутися інвестору в найкоротший термін (до 2 років).

Якщо передбачається перепрофілювання, диверсифікація або реструктуризація підприємства, то інвестування доцільне і на стадії "старіння". Ці заходи дозволяють економити практично всі види ресурсів, збільшити обсяги продажу за рахунок розширення номенклатури (асортименту) порівняно з новим будівництвом.

Розглянутий підхід впливу стадії життєвого циклу підприємства (ЖЦП) використовується в умовах відносної стабільності ринкових відносин. Нині в Україні цей підхід не можна використовувати повною мірою. Це пов'язано з особливостями становлення, розвитку та функціонування будь-якого підприємства в національній економіці. Якщо дотримуватися розглянутого підходу до визначення стадій ЖЦП, то практично всі підприємства, які були засновані до переходу до ринкових відносин, можуть бути віднесені тільки до останньої стадії ("старіння"). Значна тривалість економічної кризи стосувалася та стосується всіх об'єктів і суб'єктів господарювання в Україні [18, с. 79].

1.3 Джерела інформації та нормативно правове забезпечення інвестиційної діяльності

Одним з пріоритетних напрямів економічної політики держави є згідно з Господарським кодексом України діяльність, спрямована на створення господарюючим суб'єктам необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів і здійснення контролю за ним, тобто інвестиційна політика.

Кардинальні зміни суспільно-економічного устрою держави вимагають проведення структурних реформ у всіх галузях економіки. Це зумовлює необхідність залучення відповідних майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Такі цінності мають назву інвестицій.

Правове регулювання діяльності, яка пов'язана з інвестиціями, здійснюється відповідно до норм Господарського кодексу України та Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91. Згідно з цим Законом інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Залежно від об'єктів інвестування розрізняють такі форми інвестиційної діяльності:

1) інноваційна діяльність, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, передбачає: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та

екологічного становища; правовий статус визначається Законом України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.02;

2) капітальне будівництво — інвестиційна діяльність, що здійснюється з метою створення нових і відтворення діючих основних фондів, в які вкладаються кошти;

3) лізинг — підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів. Полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів (ст. 1 Закону України «Про лізинг» від 16.12.97). Фактично, це особлива форма довгострокової оренди, в якій поєднуються елементи купівлі-продажу, доручення, кредиту;

4) корпоративна (в тому числі акціонерна) форма інвестування — вкладення коштів в акції підприємств, що мають форму акціонерних товариств, і в статутні фонди (майно) інших підприємницьких організацій корпоративного типу (господарські товариства). У свою чергу, ця форма може здійснюватись у кількох варіантах, насамперед як портфельне інвестування (вкладення коштів у незначні (від 1 до 10 % статутного фонду) пакети акцій кількох підприємств), фінансове інвестування (придбання значних пакетів акцій (від 10 до 40 % статутного фонду) з метою перепродажу) і стратегічне інвестування (придбання контрольного пакета акцій або цілісного майнового комплексу).

Одним з джерел інвестування вітчизняної економіки є приватизація державного і відчуження комунального майна на користь фізичних та юридичних осіб, які відповідно до законодавства можуть бути покупцями у процесі приватизації.

Суб'єктами (інвесторами та учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування.

Інвестиційна діяльність може здійснюватись на основі спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав. З цією метою можуть створюватись інститути спільного інвестування (корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд), які провадять діяльність, пов'язану з об'єднанням (залученням) грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права і нерухомість. Діяльність таких фондів регулюється Законом України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.01.

Особливе правове регулювання мають іноземні інвестиції, тобто цінності, що вкладаються іноземними інвесторами (юридичними особами, створеними відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України; фізичними особами — іноземцями, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності; іноземними державами, міжнародними урядовими і неурядовими організаціями; іншими іноземними суб'єктами інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України) в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Правове регулювання іноземних інвестицій здійснюється за нормами Господарського кодексу України, Закону України

«Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96, Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.91 [3].

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах:

- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств. Підприємство отримує статус підприємства з іноземними інвестиціями, якщо воно створюється у будь-якій організаційно-правовій формі відповідно до законодавства України, а іноземна інвестиція в статутному фонді, за його наявності, становить не менше 10 %;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самотійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарська (підприємницька) діяльність на основі угод про розподіл продукції;
- інші форми, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [27, с. 107].

Іноземні інвестиції підлягають державній реєстрації, яка здійснюється обласними, Київською міською державною адміністрацією протягом трьох

робочих днів після фактичного їх внесення у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Незареєстровані іноземні інвестиції не дають права на одержання пільг і гарантій, передбачених законодавством України.

Надання іноземним інвесторам права на проведення господарської діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності і передаються у концесію, відбувається на підставі Закону України «Про концесії» від 16.07.99 шляхом укладення концесійного договору.

Іноземні інвестори мають право укладати договори (контракти) про спільну інвестиційну діяльність (виробничу кооперацію, спільне виробництво тощо), не пов'язану зі створенням юридичної особи [2].

З метою залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізації спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України в Україні можуть створюватись спеціальні (вільні) економічні зони. Їх правовий статус визначається Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.92 та окремими законами, які визначають статус конкретних вільних зон. Спеціальні (вільні) економічні зони створюються Верховною Радою України за ініціативою Президента України, Кабінету Міністрів України або місцевих Рад та місцевої державної адміністрації.

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Захист інвестицій — це комплекс організаційних, технічних і правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілей внесення інвестицій, ефективної діяльності об'єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій. Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Насамперед інвестиції не можуть бути безоплатно націоналізовані, реквізовані або до них не можуть бути вжиті заходи, тотожні за наслідками. Такі заходи можуть застосовуватися лише на основі законодавчих актів України з відшкодуванням інвестору в повному обсязі збитків, заподіяних у зв'язку з припиненням інвестиційної діяльності [42].

У світовій і вітчизняній практиці для визначення інвестиційної привабливості підприємства використовується методика визначення стану підприємства по даним бухгалтерської фінансової звітності, яка включає розрахунок групи показників, вибір яких залежить від цілей, які ставить перед собою інвестор.

В Україні в основі методики визначення інвестиційної привабливості підприємства використовується Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, які підлягають приватизації», затверджене Наказом Міністерства фінансів України і Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 і зареєстроване в Міністерстві Юстиції України 08.02.2001 р. №121/5312.

Основним джерелом інформації для визначення інвестиційної привабливості підприємства є бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства за два останні календарні роки і останній звітний період. На цей основі робиться фінансовий аналіз суб'єкта господарювання.

У традиційному розумінні фінансовий аналіз являє собою метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі його фінансової звітності. Розділяють два види фінансового аналізу — внутрішній

(внутрішньогосподарський) і зовнішній.

Особливостями внутрішнього аналізу є:

- орієнтація результатів аналізу на керівництво підприємства;
- використання всіх можливих джерел облікової інформації;
- комплексність аналізу, вивчення всіх сторін діяльності підприємства.

Зовнішній аналіз – аналіз, проведений за межами підприємства його зацікавленими контрагентами. Цей аналіз базується тільки на даних публічної звітності підприємства і, унаслідок цього має наступні особливості:

- обмеженість задач аналізу як наслідок обмеженості обсягу інформації;
- множинність об'єктів аналізу, тобто підприємств, аналізованих одночасно, що робить особливо актуальним використання методик, що дозволяють порівнювати між собою різні підприємства шляхом обчислення деяких рейтингових показників.

Аналіз фінансового стану підприємства переслідує кілька цілей:

- визначення фінансового стану;
- виявлення змін у фінансовому стані в просторово-тимчасовому розрізі;
- виявлення основних факторів, що викликають зміни у фінансовому стані;
- прогноз основних тенденцій розвитку.

У практиці фінансового аналізу для досягнення поставлених цілей як правило використовуються наступні основні методи:

- а) Горизонтальний аналіз (часовий) – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом чи рядом попередніх періодів і визначення основної тенденції в динаміці показника (трендовий аналіз);

- б) Вертикальний аналіз (структурний) – визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому;
- в) Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відносин між окремими позиціями звіту чи позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;
- г) Порівняльний (просторовий) аналіз - порівняльний аналіз показників даного суб'єкта, з показниками конкурентів, зі середніми галузевими і середніми господарськими даними;
- д) Факторний аналіз – аналіз впливу окремих факторів на результативний показник за допомогою різних методів дослідження [18, с. 154].

Для прийняття економічних рішень необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності. За П(С)БО 1, до неї відносяться:

- баланс;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал;
- примітки до звітів.

Основним звітним документом фірми є бухгалтерський баланс, який являє собою моментальний знімок фінансово-господарського стану фірми на певну дату. Баланс дозволяє зробити оцінку найсуттєвіших ознак фірми. Саму процедуру оцінок прийнято називати читанням балансу. Вміння читати баланс – важлива професійна характеристика фінансиста, яка надає йому можливість складати прогнози баланси й управляти найважливішими фінансовими параметрами фірми. До того ж, вміння читати фінансові звіти допомагає фінансовому аналітику скласти правильну думку про фінансовий стан і виробничу діяльність інших компаній.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Елементами балансу, безпосередньо пов'язаними з визначенням фінансового стану підприємства та змін в ньому, є:

- активи;
- зобов'язання;
- власний капітал.

Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати підприємства.

Призначення I розділу звіту про фінансові результати полягає у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. З цією метою у формі звіту передбачається послідовне зіставлення його статей. Таким чином, процес розрахунку прибутку (збитку) звітного періоду може бути поділений на такі кроки:

1. Визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
2. Розрахунок валового прибутку (збитку);
3. Визначення фінансового результату – прибутку (збитку) – від операційної діяльності;
4. Розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;
5. Визначення прибутку (збитку) від звичайної діяльності;
6. Визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду.

У розділі II звіту про фінансові результати операційні витрати (на виробництво, збут, управління та інші операційні витрати) надаються в розрізі економічних елементів

У III розділі звіту про фінансові результати міститься розрахунок показників прибутковості акцій

Наступним звітом, який складає підприємство є звіт про рух грошових коштів (форма №3). Він містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій.

Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у відому суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості.

Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Слід пам'ятати, що власний капітал підприємства визначається як різниця між вартістю його майна і борговими зобов'язаннями:

$$K=A-Z \quad (1.1)$$

Слід зазначити, що сума власного капіталу – це абстрактна вартість майна, яка не є його поточною чи реалізаційною вартістю, а тому не відображає поточну вартість прав власників фірми. На суму власного капіталу суттєво впливають усі умовності бухгалтерського обліку, що були застосовані при оцінці активів і кредиторської заборгованості, і вона може лише випадково співпадати із сукупною ринковою вартістю акцій підприємства чи з сумою, яку можна отримати від продажу чистих активів частинами або підприємства в цілому.

Разом з тим, власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства, він є одним із найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує такі функції:

- 1) довгострокового фінансування;
- 2) відповідальності і захисту прав кредиторів;

- 3) компенсації понесених збитків;
- 4) кредитоспроможності;
- 5) фінансування ризику;
- 6) самостійності і влади;
- 7) розподілу доходів і активів.

Примітки до фінансових звітів – це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачене відповідними положеннями (стандартами) [7, с. 327].

2 ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ZTR»

2.1 Загальна характеристика підприємства ПАТ «ZTR»

Публічне акціонерне товариство «Запоріжтрансформатор» («ZTR») є одним з найбільших в Україні і добре відомим в багатьох країнах світу підприємством по виробництву трансформаторів.

Товариство засноване згідно з рішенням регіонального відділення Фонду державного майна України в Запорізької області від 28 червня 1994 року №590 шляхом перетворення державного підприємства у відкрите акціонерне товариство згідно Закону України «Про приватизацію майна державних підприємств», а згодом у публічне акціонерне товариство.

Підприємство спеціалізується на виробництві трансформаторів різних типів і розмірів. Продукція підприємства широко використовується в нашій країні і за кордоном: як в ближньому так і в далекому зарубіжжі.

Завод успішно бере участь в національних і закордонних тендерах на постачання високовольтної апаратури.

Постійний творчий пошук конструкторсько-технологічних служб в тісній співпраці з Всеукраїнським інститутом трансформаторного будівництва забезпечив підвищення технічного рівня нових виробів, а оптимальне співвідношення «ціна - якість» дозволила не лише затриматися на традиційних ринках СНД і далекого зарубіжжя, але і розповсюдити круг замовників.

Трансформатори струму за призначенням розділяють на трансформатори струму для вимірів і трансформатори струму для захисту. В деяких випадках ці функції поєднуються в трансформатері ТТ.

Трансформатори струму для вимірів призначаються для передачі інформації вимірювальним приладам.

Трансформатор струму для вимірів забезпечує:

1) перетворення змінного струму будь-якого значення змінний ток, прийнятний для безпосереднього виміру за допомогою стандартних вимірювальних приладів;

2) ізолювання вимірювальних приладів, до яких має доступ тільки обслуговуючий персонал, від ланцюга високої напруги.

Трансформатори струму захисту призначаються для передачі вимірювальної інформації в пристрої захисту і управління.

Трансформатор струму для захисту, забезпечує:

1) перетворення змінного струму будь-якого значення на змінний струм, прийнятний для живлення пристроїв релейного захисту;

2) ізолювання реле, до якого має доступ тільки обслуговуючий персонал, від ланцюга високої напруги.

Виробнича діяльність підприємства характеризується наступними показниками (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Виробництво продукції на ПАТ «ZTR» за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абс.відхилення		%	
				2019р.	2020р	2019р.	2020р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Валова продукція, млн. грн.	1122,0	2196,9	3522,3	+1074,9	+1325,4	195,8	160,3
2. Товарна продукція, в млн. грн.	1085,0	2121,6	3396,6	+1036,6	+1275,0	195,5	160,1
- в тис. ум. шт.	246,4	339,3	445,3	+ 92,9	+ 106,0	137,7	131,2

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
3. Середньо-спискова чисельність, чол. - працюючих - робітників	5188 3891	5172 3888	5183 3892	- 4 - 3	+ 11 + 4	99,7 99,9	100,2 100,1
4. Річний фонд зарплати, тис. грн. - працюючих - робітників	659185 494389	722568 597150	789570 646608	+63383 +102761	+67002 +49458	103,1 103,8	103,4 103,8
5. Середньо-місячна зарплата, грн. - 1 працюючого - 1 робітника	10588,31 11712,22	11642,31 12779,00	12694,87 13844,82	+1054,0 +1066,78	+1052,56 +1065,82	103,4 103,9	103,2 103,7
6. Річна продуктивність праці, тис. грн. - 1 працюючого - 1 робітника	209,14 278,15	413,41 588,61	655,33 872,71	+204,27 +310,46	+241,92 +284,10	197,7 211,6	158,5 148,3
7. Повна собівартість 1 виробу, грн./ум.шт.	4403	6252	7627	+1849	+1375	142,0	122,0
8. Витрати на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,671	0,624	0,517	-0,047	-0,107	93,0	82,9

Як видно з таблиці 2.1, діяльність підприємства «Запоріжтрансформатор» за даний період мала позитивну тенденцію: значно зросло виробництво товарної продукції – на 95,5% у 2019 році відносно 2018 року і на 60,1% у 2020 році по відношенню до 2019 року. При цьому також зросла собівартість продукції: у 2019 р. на 42,0% і у 2020 р. – на 22,0%. Це мало місце з тих причин, що стан підприємств-постачальників матеріалів та комплектуючих виробів (в межах нашої країни) погіршався із-за економічної кризи, і вони були не в змозі виконувати свої догорівні зобов'язання. Підприємство «ZTR»

було змушене купувати ці матеріали та комплектуючі за межами країни (на підприємствах близького зарубіжжя). Це призвело до додаткових витрат і підвищення собівартості.

Разом з тим, за аналізований період значно знизилися витрати на 1 грн. товарної продукції: за 2019 – 2020 рр. відповідно на 7,0% і на 17,1%. Це свідчить про те, що загальний обсяг виробництва товарної продукції зріс не тільки з причин підвищеної ціни (при підвищенні собівартості), але й за рахунок підвищення продуктивності праці: на 61,6% і на 53,6% відповідно у 2019 і 2020 роках.

Такий стан діяльності підприємства за розглянутий період свідчить про те, що підприємство використовує свої резерви для забезпечення розвитку виробництва, не зважаючи на кризовий стан вітчизняної економіки.

2.2 Оцінка інвестиційної діяльності ПАТ „ZTR”

2.2.1 Аналіз ділової активності підприємства

Як вже відзначалося, інвестиції - відносно новий для нашої економіки термін. Часто його ототожнюють з поняттям капітальних вкладень. Але поняття «інвестиції» ширше, ніж поняття «капітальні вкладення». Інвестиції передбачають довгострокові вкладення приватного чи державного капіталу у власній країні чи за її межами з метою одержання доходу з підприємств різних галузей, підприємницьких проектів, соціально - економічних програм, інноваційних проектів. Інвестиції дають віддачу через значний термін після вкладення [5, с. 25].

В даний час значення інвестицій в економіці підприємства досить високе. Для того, щоб підприємство могло успішно функціонувати, підвищувати якість продукції, знижувати витрати виробництва і підвищувати конкурентоздатність своєї продукції, воно повинно спрямовувати свої ресурси на поточні витрати і на інвестиції.

Інвестиції забезпечують динамічний розвиток підприємства і дозволяють вирішувати такі задачі, як:

- розширення власної підприємницької діяльності за рахунок нагромадження фінансових і матеріальних ресурсів;
- придбання нових (дочірних) підприємств;
- здійснювати диверсифікованість діяльності внаслідок освоєння нових областей бізнесу [4, с. 39].

Інвестування (інвестиційний процес) - це процес простого чи розширеного відтворення засобів виробництва. Це зв'язано з тим, що основні фонди підприємства піддаються зносу, машини й устаткування старіють фізично і морально і повинні замінятися. Вирішення задач максимізації прибутку підприємств у довгостроковому періоді зв'язано із залученням у виробництво новітньої техніки і технології, проведенням технічного переозброєння і реконструкції.

Крім того, перебіг інвестиційного процесу здійснюється за допомогою інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій юридичних осіб, держави, та громадян щодо реалізації інвестицій. При цьому об'єктами інвестиційної діяльності в Україні є:

- новоутворювані та ті, що реконструюються, основні фонди, а також обігові кошти в усіх галузях народного господарства;
- цінні папери (акції, облігації та ін.);
- цільові грошові внески;
- науково-технічна продукція та інші об'єкти власності; майнові права та права на інтелектуальну власність [17, с. 192].

Аналогічні об'єкти має і діяльність зарубіжних інвесторів, якщо вона не суперечить законодавству України. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестування на території України шляхом:

- пайової участі спільно з юридичними та фізичними особами України у створенні підприємств;

- створення підприємств, цілком належних іноземним інвесторам, а також філіалів підприємств іноземних юридичних осіб;
- придбання підприємств, будівель, споруд, паїв, акцій, облігацій та інших цінних паперів, а також іншого майна, яке за законодавством України може належати іноземним інвесторам;
- придбання прав користування землею та іншими природними ресурсами;
- надання позик, кредитів, майна та майнових прав.

Інвестиційна діяльність є найважливішою складовою частиною підприємницької діяльності підприємства.

Основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах їх розвитку.

У процесі реалізації цієї основної мети інвестиційна діяльність спрямована на вирішення таких найважливіших завдань розвитку економіки:

1) визначення шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм та проектів. Це дозволяє забезпечувати стійкі темпи зростання виробництва, запроваджувати найновітніші досягнення технічного прогресу, реалізовувати соціально-економічні завдання;

2) забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства. Стратегія розвитку будь-якого підприємства від моменту його створення передбачає постійне економічне зростання за рахунок збільшення обсягів результатів підприємницької діяльності, а також галузевої, асортиментної та регіональної диверсифікації цієї діяльності. Це економічне зростання забезпечується насамперед за рахунок інвестиційної діяльності, у процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства;

3) забезпечення максимізації доходів (прибутку) від інвестиційної діяльності. Прибуток є основним показником, що характеризує результати не тільки інвестиційної, але й усієї підприємницької діяльності підприємства;

4) забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків. Сучасне ринкове середовище немислиме без ризику. За певних несприятливих умов ці ризики можуть викликати втрату не тільки прибутку та додаткового доходу від інвестицій, але й частини інвестованого капіталу. Ці обставини зумовлюють необхідність пошуку шляхів та способів зниження ризику при реалізації інвестиційних проектів;

5) забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Усі перелічені завдання інвестиційної діяльності тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Так, забезпечення високих темпів розвитку підприємства може бути досягнуте, з одного боку, за рахунок добору високоприбуткових інвестиційних проектів, а з іншого - за рахунок прискорення реалізації інвестиційних програм, передбачених на тому чи іншому етапі її розвитку. У свою чергу максимізація доходів (прибутку) від інвестицій, як правило, супроводжується значним підвищенням рівня інвестиційних ризиків. Мінімізація інвестиційних ризиків є одночасно найважливішою умовою забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності [24, с. 236].

Інвестиційна діяльність, як і будь-яка інша, потребує певного управління. Управління інвестиційною діяльністю підприємства передбачає наукове обґрунтування рішень пов'язаних з інвестиціями. Методом обґрунтування цих рішень і контролем за їх виконанням є економічний аналіз.

В сучасних умовах зміст і мета економічного аналізу інвестиційної діяльності полягає в оцінці інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання і виявленні ефективних шляхів його реалізації. Крім того, проведення аналізу інвестиційного потенціалу підприємства та його оцінка дає змогу визначити ступінь привабливості даного підприємства для інвесторів.

З цією метою здійснюються:

1) проведення аналізу ділової активності підприємства;

- 2) оцінка його платоспроможності та фінансової стійкості;
- 3) аналіз структури та динаміки капіталу підприємства;

Крім того, при визначенні привабливості підприємства для потенційних інвесторів є доцільним розрахувати абсолютну ефективність капітальних вкладень. Абсолютна ефективність капітальних витрат показує загальну величину їхньої віддачі на розглянутому підприємстві.

Інвестиційна діяльність впливає на подальший розвиток підприємства, змінюючи при цьому як технічний, так і економічний напрями, що потребує високої концентрації різноманітних видів ресурсів, в тому числі матеріальних і фінансових, а також підвищеної уваги до використання інтелектуальних ресурсів [29, с. 29].

Аналіз чинників активізації інвестиційної діяльності підприємств свідчить перш за все те, що інвестиційна діяльність підприємств орієнтована на ринок, до того ж не тільки на внутрішній, але й на світовий, а також необхідність випереджаючого виробництва удосконалених видів продукції порівняно з рівнем попиту на них.

Таким чином, для нормального здійснення інвестиційної діяльності необхідна відповідно розвинена інфраструктура; розробники повинні випереджаючи враховувати тенденції попиту споживачів; рівень інвестиційних проектів має відповідати світовому рівню або перевищувати його. Принципове поєднання названих чинників дає можливість визначити, наскільки достатньою є активність інвестиційної діяльності на підприємстві для забезпечення його ефективного розвитку. Крім того, ці чинники найістотніше визначають масштаби, динаміку й інші кількісні та якісні характеристики інвестиційного потенціалу, який у зв'язку з цим можна розглядати як один із найзначніших параметрів інвестиційного процесу.

Для оцінки ділової активності підприємства визначають:

- 1) динаміку зростання інвестицій, вкладених в підприємство;
- 2) коефіцієнт співвідношення валових інвестицій і амортизаційних відрахувань;

3) абсолютну ефективність інвестицій.

Динаміка зростання інвестицій надана в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Динаміка зростання інвестицій в умовах діяльності ПАТ «ZTR» за 2018 – 2020 рр.

Види інвестицій	2018р.	2019 р.	2020 р.	Абсол. відх.		%	
				2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
Валові інвестиції, тис. грн.	13488,5	28308,8	42352,0	+14820,3	14043,2	209,9	149,6
% в загальному обсязі інвестицій	20,7	3,2	3,1	-	-	- 17,5	- 0,1
в тому числі чисті інвестиції	4282,3	14144,9	22922,0	+9862,6	8777,1	330,3	1621,1
% в загальному обсязі інвестицій	6,6	1,6	1,8	-	-	- 5,0	+ 0,2
Фінансові інвестиції, тис. грн.	51663,6	852593,8	1325468,0	+800930,2	+472874,2	1653,3	155,5
% в загальному обсязі інвестицій	79,3	96,8	96,9	-	-	+ 17,5	+ 0,1
В С Ь О Г О інвестицій	65152,1	880902,6	1367820,0	+885750,0	+486917,4	1352,1	155,3

Дані, що приведені в таблиці 2.2, свідчать про значне зростання інвестицій на розглянутому підприємстві. При цьому велике зростання інвестицій (особливо фінансових) спостерігалось у 2019 р. (1352,1% - всього обсягу інвестицій, а фінансових – 1653,3%). Це мало місце за рахунок того, що у 2018 р. (ще до значного погіршення стану вітчизняної економіки) були розроблені інвестиційні проекти та складені договором на їх впровадження.

У 2020 р. (при загальній економічній кризі) стан цього напрямку діяльності декілька погіршався, але не зважаючи на це, вклад інвестицій в розвиток даного підприємства продовжувався: зростання інвестицій продовжува-

лося, але меншими темпами – загальне зростання інвестицій (порівняно з 2019 р.) склало 155,3%, при цьому фінансових інвестицій – 155,5%.

Крім того, з наведеної таблиці видно, що доля фінансових інвестицій в загальному обсязі значна (79,3%) і поступово зростає - на 17,5% у 2019 р. і на 01% у 2020 р. Це мало місце за рахунок вкладання довгострокових інвестицій як участі інших підприємств (в основному це ПАТ «Феррітексім») та інших інвестицій (в основному це ПАТ Український науково-дослідний проектно-конструкторський та технологічний інститут трансформаторобудування, ЗАТ «Трудовий колектив ВІТ» і ПАТ «Запорізький кабельний завод»).

Зростання інвестицій (досить значне порівняно з 2018 р.) свідчить про зацікавленість інвесторів у подальшому розвитку досліджуваного підприємства, що в свою чергу, свідчить про його інвестиційну привабливість.

Коефіцієнт співвідношення валових інвестицій з амортизаційними відрахуваннями свідчить про спрямованість їх вкладання та розвитку підприємства і розраховується за формулою:

$$K_{\text{сп.і.а.}} = \frac{I_{\text{в}}}{A}, \quad (2.1)$$

де $I_{\text{в}}$ - валові інвестиції, тис. грн.;

A - амортизаційні відрахування, тис. грн.

Якщо:

- $K_{\text{сп.і.а.}} > 1$, то приріст виробничого потенціалу забезпечує розширене відтворення, розвиток підприємства знаходиться у стадії підйому;

- $K_{\text{сп.і.а.}} = 1$, тобто нульовому значенні чистих інвестицій, в дане підприємства в даному періоді поступає така ж кількість інвестиційних засобів, яка і споживається, має місце просте відтворення виробництва, що характеризується відсутністю зростання;

- $K_{сп.і.а.} < 1$, то показник чистих інвестицій є негативним величиною; скорочення інвестицій викликає зменшення виробничого потенціалу і, як наслідок, економічний спад [9, с.51].

Даний показник на ПАТ «ZTR» за досліджуваний період мав наступні значення:

2018 рік:

$$K_{сп.і.а.} = \frac{13488,5}{9206,2} = 1,465;$$

2019 рік:

$$K_{сп.і.а.} = \frac{28308,8}{14158,9} = 1,999;$$

2020 рік:

$$K_{сп.і.а.} = \frac{42352,0}{19430,0} = 2,180.$$

З розрахунків видно, що за розглянутий період на підприємстві мало місце не тільки перевищення валових інвестицій над амортизаційними відрахуваннями, але і зростання цього підвищення. Це свідчить про те, що на досліджуваному підприємстві здійснюється розширене виробництво. Крім того, воно здійснюється не стільки за рахунок ремонтів та модернізації існуючого обладнання, скільки за рахунок його оновлення (заміни на більш продуктивне).

Про стан ділової активності свідчить також коефіцієнт абсолютної ефективності, яка визначається за формулою:

$$E_p = \frac{Пзаг.}{Впр.}, \quad (2.2)$$

де $\Pi_{\text{заг.}}$ - загальна прибутковість впроваджених інвестиційних проєктів, тис. грн.;

$V_{\text{пр.}}$ - загальна вартість впроваджених інвестиційних проєктів за кошторисом, тис. грн.

Розрахункова абсолютна ефективність порівнюється з нормативною для визначення ефективності інвестицій:

$$E_p \geq E_n = 0,15 \quad (2.3)$$

За цих умов використання вкладених інвестицій вважається ефективним [27, с. 203].

За розглянутий період абсолютна ефективність використання інвестицій дорівнювала:

2018 рік:

$$E_p = \frac{13297}{42618} = 0,312 \text{ грн./грн.рік};$$

$$E_p = 0,312 \text{ грн./грн.рік} > E_n = 0,15 \text{ грн./грн.рік.}$$

2019 рік:

$$E_p = \frac{343256}{815336} = 0,421 \text{ грн./грн.рік};$$

$$E_p = 0,421 \text{ грн./грн.рік} > E_n = 0,15 \text{ грн./грн.рік.}$$

2020 рік:

$$E_p = \frac{454617}{1218812} = 0,373 \text{ грн./грн.рік.}$$

$$E_p = 0,373 \text{ грн./грн.рік} > E_n = 0,15 \text{ грн./грн.рік.}$$

Як видно з виконаних розрахунків, за аналізований період на підприємстві спостерігалось ефективне використання вкладених інвестицій:

розрахункові значення коефіцієнту абсолютної ефективності перевищують нормативне значення. При цьому значення цього коефіцієнту зростає по відношенню до 2018 року. Це свідчить про підвищення інвестиційної діяльності підприємства. Але загальний кризовий стан вітчизняної економіки відбився і на діяльності розглянутого підприємства: у 2020 році коефіцієнт абсолютної ефективності інвестицій був меншим, ніж у 2019 році, хоч і перевищував рівень 2018 року.

В таблиці 2.3 приведені показники ділової активності підприємства та динаміка їх змін.

Таблиця 2.3 – Динаміка показників використання інвестицій на ПАТ «ZTR» за 2018 – 2020 рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Абс. відхил.		%	
				2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
1. Коефіцієнт співвідношення валових інвестицій з амортизаційними відрахуваннями	1,465	1,999	2,180	+0,534	+0,181	136,5	109,1
2. Коефіцієнт абсолютної ефективності	0,312	0,421	0,373	+0,109	-0,048	134,9	88,6

З таблиці 2.3 видно, що за аналізований період показники використання інвестицій зростали і були в нормальному співвідношенні з прийнятими значеннями. Це говорить про те, що на даному підприємстві інвестиції використовувалися за їх призначенням і в повному обсязі. Але їх значення у 2020 р. по відношенню до 2019 року знизилися, що свідчить про деяке зниження ділової активності підприємства.

2.2.2 Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості підприємства

Для визначення інвестиційної привабливості підприємства також необхідно визначити його фінансовий стан, тобто зробити оцінку його платоспроможності та фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства характеризується співвідношенням власного и залученого капіталу. Для цього використовуються різні показники, які зазвичай називають коефіцієнтами. Зпоміж них найбільш поширеними є коефіцієнти автономії та забезпечення боргів.

Коефіцієнт автономії (Ка) обчислюється діленням власного капіталу на підсумок балансу підприємства [31, с. 300]:

$$K_a = K_{вл.} / K_{б}, \quad (2.4)$$

де $K_{вл.}$ — власний капітал підприємства;

$K_{б}$ — підсумок балансу (сума всіх джерел фінансування).

За даними балансів ПАТ «ZTR» за 2018, 2019, 2020 роки коефіцієнт автономії за даний період складав:

2018 рік:

$$K_a = 290645,5 / 687991,0 = 0,422;$$

2019 рік:

$$K_a = 615259,4 / 2472688,8 = 0,249;$$

2020 рік:

$$K_a = 810566,0 / 3681316,0 = 0,220.$$

Це означає, що активи підприємства у 2018, 2019 і 2020 роках відповідно на 42,2%, на 24,9% і на 22,0% забезпечено власними коштами. Решта (57,8%, 75,1% і 78,0% відповідно) фінансується за рахунок боргових зобов'язань. Прийнятим станом є, коли борги покриваються власним капіталом. Якщо $K_a < 0,5$, то зростає ризик несплати боргів, а відтак і занепокоєння кредиторів. Збільшення значення коефіцієнта автономії зумовлює підвищен-

ня фінансової незалежності та зменшення ризику порушення фінансової стійкості підприємства. Відповідно розрахункам на підприємстві за розглянуті роки складався дещо погрозливий стан щодо власної автономії, так як даний коефіцієнт знижується: 0,422 – у 2018 р., 0,249 – у 2019 р. і 0,220 – у 2020 р. Тому є необхідність подальше розглянути показники стійкості підприємства.

Коефіцієнт забезпечення боргів (Кзб) є модифікацією першого показника і визначається як співвідношення власного та залученого капіталу, тобто

$$K_{зб} = K_{вл} / K_{з}, \quad (2.5)$$

де $K_{з}$ — боргові зобов'язання підприємства (залучений капітал).

За аналізований період коефіцієнт забезпечення боргів склав:

2018 рік:

$$K_{зб} = 290645,5 / 394952,9 = 0,736;$$

2019 рік:

$$K_{зб} = 615259,4 / 1856286,6 = 0,331;$$

2020 рік:

$$K_{зб} = 810566,0 / 2870749,0 = 0,282.$$

Отже, власний капітал менший за борги підприємства. Нормальною вважають ситуацію, коли $K_{зб} > 1$. Таким чином, коефіцієнт забезпечення боргів підтвердив, що на досліджуваному підприємстві складається загрозна ситуація, коли підприємство не забезпечує свої борги власним капіталом.

На жаль, аналітична оцінка фінансового стану підприємства на базі таких коефіцієнтів не завжди є однозначною: безумовно, збільшення частки боргів ставить під загрозу стійкість і фінансову незалежність підприємства, в той же час зменшення частки боргів у сукупному капіталі зміцнює фінансову

незалежність підприємства. Проте водночас звужуються джерела фінансування та можливості підвищення ефективності його діяльності.

Платоспроможність підприємства, тобто його здатність вчасно розраховуватися з боргами, визначається за допомогою коефіцієнтів ліквідності. Вони показують, наскільки короткострокові зобов'язання покриваються ліквідними активами. А оскільки поточні активи мають різну ліквідність, то й обчислюється кілька коефіцієнтів ліквідності — загальної, термінової та абсолютної.

Коефіцієнт загальної ліквідності (Клз) — це відношення оборотних активів до короткострокових пасивів [31, с. 301]:

$$\text{Клз} = \text{Коа} / \text{Кзк}, \quad (2.6)$$

де Коа — оборотні активи підприємства;

Кзк — короткострокова заборгованість підприємства.

За даними балансів підприємства за розглянуті роки загальна ліквідність підприємства склала:

2018 рік:

$$\text{Клз} = 436034,4 / 249606,7 = 1,747;$$

2019 рік:

$$\text{Клз} = 1332545,8 / 802338,1 = 1,661;$$

2020 рік:

$$\text{Клз} = 1904434,0 / 2016012,0 = 0,945.$$

Це означає, що оборотний капітал підприємства перевищував короткострокову заборгованість приблизно в 1,75 рази - у 2018 році, в 1,67 рази - у 2019 році і в 0,95 разів - у 2020 році.

Якщо Клз < 2, то платоспроможність підприємства вважається низькою. Занадто високого його значення (Клз > 3 - 4), може виникнути сумнів в ефективності використання оборотних активів. На оптимальну величину Клз помітно впливає частка товарно-матеріальних запасів у оборотних активах.

Для підприємств з невеликими товарно-матеріальними запасами та оперативно оплачуваними дебіторськими зобов'язаннями є прийнятним нижчий рівень співвідношення оборотних активів і короткострокової заборгованості ($K_{лз} < 2$), і навпаки, на підприємствах, в оборотних активах яких велика частка належить товарно-матеріальним запасам, це співвідношення треба підтримувати на більш високому рівні [8, с. 340].

Матеріально-товарні запаси містять виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, товари. На підприємстві ПАТ «ZTR» матеріально-товарні запаси в загальній сумі оборотних активів за досліджуваній період складалі: у 2018, 2019, 2020 рр. відповідно 55,5%, 24,8%, 24,7%. Таким чином, $K_{лз}$ можна вважати достатнім в кожному з розглянутих років.

Коефіцієнт термінової ліквідності ($K_{лт}$) обчислюється як відношення оборотних активів високої (термінової) ліквідності до короткострокових пасивів, тобто

$$K_{лт} = K_{тл} / K_{зк}, \quad (2.7)$$

де $K_{тл}$ — оборотні активи високої (термінової) ліквідності, до яких відносять оборотні активи за мінусом товарно-матеріальних запасів (запасів і витрат).

За аналізований період термінова ліквідність на підприємстві складала:
2018 рік:

$$K_{лт} = 193898,4 / 249606,7 = 0,777;$$

2019 рік:

$$K_{лт} = 1001427,3 / 802338,1 = 1,248;$$

2020 рік:

$$K_{лт} = 1433691,0 / 2016012,0 = 0,711.$$

Проведені розрахунки свідчать про те, що на підприємстві у 2018 році платоспроможність була невисокою: $K_{лт} = 0,777 < 1$, у 2019 році фінансовий

стан підприємства покращав; при цьому підвищилася і платоспроможність – $Клт = 1,248 > 1$; але у 2020 році платоспроможність знову знизилася – $Клт = 0,711 < 1$.

Якщо $Клт > 1$, платоспроможність підприємства є достатньо високою, коли $Клт < 1$, то платоспроможність підприємства невисока.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кла) — це відношення абсолютно ліквідних активів до короткострокових пасивів [37, с.327]:

$$Кла = Кал / Кзк, \quad (2.8)$$

де $Кал$ — абсолютно ліквідні активи підприємства, до яких належать гроші та короткострокові фінансові вкладення (ліквідні цінні папери).

На досліджуваному підприємстві за аналізований період абсолютна ліквідність складала:

2018 рік:

$$Кла = 45339,4 / 249606,7 = 0,182;$$

2019 рік:

$$Кла = 98113,7 / 802338,1 = 0,122;$$

2020 рік:

$$Кла = 250550,0 / 2016012,0 = 0,124.$$

Нормальною можна вважати ситуацію, коли $Кла \geq 0,5$. Таким чином, на досліджуваному підприємстві абсолютна ліквідність була низькою напротязі всього аналізованого періоду, так як $Кла = 0,182 < 0,5$ (2018 р.), $Кла = 0,122 < 0,5$ (2019 р.), $Кла = 0,124 < 0,5$ (2020 р.).

Рівень ліквідності підприємства залежить від його прибутковості, але однозначний зв'язок між цими показниками простежується тільки в перспективному періоді. У перспективі висока прибутковість є передумовою належної ліквідності. У короткостроковому періоді такого прямого зв'язку немає. Підприємство з непоганою прибутковістю може мати низьку ліквідність унаслідок великих виплат власникам, ненадійності дебіторів тощо. Отже,

забезпечення задовільної ліквідності потребує певних управлінських зусиль та оптимізації фінансово-економічних рішень.

Результати розрахунків зведені в таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка показників платоспроможності та фінансової стійкості ПАТ «ZTR»

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Абс. відхил.		%	
				2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
1. Коефіцієнт автономії (Ка)	0,422	0,249	0,220	-0,173	-0,029	59,0	88,4
2. Коефіцієнт забезпечення боргів (Кзб)	0,736	0,331	0,282	-0,405	-0,049	45,0	85,2
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (Клз)	1,747	1,661	0,945	-0,086	0,716	95,1	56,9
4. Коефіцієнт термінової ліквідності (Клт)	0,777	1,248	0,711	+0,471	-0,537	160,6	57,0
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кла)	0,182	0,122	0,124	-0,060	+0,002	67,0	101,6

Дані таблиці 2.4 свідчать про те, що підприємство на даний момент знаходиться в погрозливому стані і треба шукати можливості його поліпшення.

2.2.3 Аналіз структури та динаміки капіталу підприємства

Аналіз функціонуючого капіталу підприємства починають з вивчення основного капіталу, а далі переходять до аналізу оборотного капіталу. Процедура аналізу основного капіталу повинна здійснюватися у визначеній послідовності, що містить у собі:

- вивчення складу, структури і динаміки основного капіталу;
- оцінку ступеня й ефективності використання основного капіталу;
- факторний аналіз динаміки і структури основного капіталу.

У процесі аналізу основного капіталу насамперед визначають його структуру. При цьому потрібно мати на увазі, що елементи основного капіталу беруть неоднакову участь в окремих стадіях процесу відтворення капіталу. У залежності від виду і частки участі в процесі обороту і кругообігу капіталу їх необхідно розділяти на наступні види: основний продуктивний капітал і непродуктивний; виробничий (використовуваний у сфері виробництва) і невиробничий (використовуваний у сфері обігу).

Аналіз структури основного капіталу необхідно робити як по основних групах, так і в розрізі окремих елементів. При вивченні структури основного капіталу визначається питома вага кожного елемента основного капіталу в загальній його сумі, зміна питомої ваги протягом аналізованого періоду, співвідношення темпів зміни окремих елементів. Розгляд структури основного капіталу не тільки в статистиці, але й у динаміці за ряд років дозволяє зробити порівняння темпів росту окремих видів основного капіталу і визначити зміни в їхньому співвідношенні [37, с. 532].

В таблиці 2.5 показана динаміка елементів основного капіталу підприємства, з якої видно, що за аналізований період спостерігалися значні темпи зростання нематеріальних активів. Але ці темпи були не рівномірними: у 2019 р. проти 2018 р. нематеріальні активи росли на 382,5%, а у 2020 р. проти 2019 р. – на 60,1%. Однак динаміка основного капіталу не може в достатній мірі охарактеризувати ступінь його змін.

Таблиця 2.5 – Динаміка структурних елементів основного капіталу ПАТ «ZTR» за 2018 – 2020 рр.

Елементи основного капіталу, тис. грн.	2018р.	2019р.	2020р.	Абс. відхил.		%	
				2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
1. Нематеріальні активи	3580,0	4209,4	2749,0	+629,4	-1460,4	117,6	65,3
2. Незавершене будівництво	4282,3	14144,9	22922,0	+9862,6	+8777,1	330,3	162,1
3. Основні засоби	161439,4	197915,9	314578,0	+36485,9	116662,1	122,6	158,9
4. Довгострокові фінансові інвестиції	51295,1	852593,8	1325468,0	+802298,7	+471874,2	1664,1	155,3
5. Довгострокова дебіторська заборгованість	3413,1	2352,9	1069,0	-1060,2	-1283,9	68,9	45,4
6. Відстрочені податкові активи	-	9549,0	63879,0	-	+54330	-	669,0
7. Інші нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-
Усього нематеріальних активів	224009,9	1080765,9	1730665,0	+856756,0	+649899,1	482,5	160,1

У ході вивчення основного капіталу підприємства в першу чергу необхідно розглянути його структуру, її зміни (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Структура основного капіталу ПАТ «ZTR»

Елементи основного капіталу	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення, ±	
				2019 р.	2020 р.
1	2	3	4	5	6
1. Нематеріальні активи, тис. грн. %	3580,0 1,6	4209,4 0,4	2749,0 0,2	+629,4 - 1,2	-1460,4 - 0,2
2. Незавершене будівництво, тис. грн. %	4282,3 1,9	14144,9 1,3	22922,0 1,3	+9862,6 - 0,6	+8777,1 -

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
3. Основні засоби, тис. грн. %	161430,0 72,1	197915,9 18,3	314578,0 18,2	+36485,9 - 55,8	+116662,1 - 0,1
4. Довгострокові фінансові інвести- ції, тис. грн. %	51295,1 22,9	852593,8 78,9	1325468,0 76,5	+802298,7 + 56,0	+471874,2 - 2,4
5. Довгострокова дебіторська забор- гованість, тис. грн. %	3413,1 1,5	2352,9 0,2	1069,0 0,1	-1060,2 - 1,3	-1283,9 - 0,1
6. Відстрочені по- даткові активи, тис. грн. %	-	9549,0 0,9	63879,0 3,7	- -	+54330,0 + 2,8
7. Інші нематері- альні активи, тис. грн. %	- -	- -	- -	- -	- -
Усього нематері- альних активів, тис. грн., %	224009,9 100,0	1080765,9 100,0	1730665,0 100,0	+856756,0 -	+649899,1 -

Структура основного капіталу характеризується питомою вагою окремих груп активів у загальній їхній сумі.

На підставі даних таблиці 2.6 можна відмітити, що за аналізований період відбулися значні зміни в структурі основного капіталу. Це стосується таких складових основного капіталу, як «Основні засоби» та «Довгострокові фінансові інвестиції». Причиною цього стало, як відзначалося вище, вкладання довгострокових інвестицій у вигляді участі інших підприємств та інших інвестицій.

Зростання інвестицій (досить значне порівняно з 2018 р.) свідчить про зацікавленість інвесторів у подальшому розвитку досліджуваного підприємства, що в свою чергу, свідчить про його інвестиційну привабливість.

Особливу увагу при проведенні аналізу варто приділяти ефективності використання основного капіталу підприємства. Одним з показників ефективності використання основного капіталу підприємства є капіталовіддача,

що визначається відношенням обсягу випущеної продукції до середньої за період вартості основного капіталу і розраховується за формулою [31, с. 348]:

$$K_{\text{від.}} = BP / \text{Восн.к.}, \quad (2.9)$$

де BP - річний обсяг випущеної продукції, тис. грн.;

Восн.к. - вартість основного капіталу, тис. грн.

В аналізованому періоді цей показник складав:

2018 рік:

$$K_{\text{від.}} = 1122000,0 / 224009,9 = 5,01 \text{ грн./грн.};$$

2019 рік:

$$K_{\text{від.}} = 2196900,0 / 1080765,9 = 2,03 \text{ грн./грн.};$$

2020 рік:

$$K_{\text{від.}} = 3396600,0 / 1730605,0 = 1,96 \text{ грн./грн.}$$

Як видно з отриманих розрахункових результатів, ефективність використання основного капіталу на підприємстві значно знизилась (по відношенню до 2018 року), проте вона залишилася майже постійною у 2020 році по відношенню до 2019 року (1,96 грн./грн. проти 2, 03 грн./грн.). Для подальшого дослідження ефективності використання основного капіталу є доцільним визначення його придатності, яка характеризується коефіцієнтом придатності. Коефіцієнт придатності відбиває частку залишкової вартості основного капіталу стосовно його первісної вартості і визначається за формулою [32, с. 489]:

$$K_{\text{прид.}} = \text{Взал.о.к.} / \text{Вперв.о.к.}, \quad (2.10)$$

де Взал.о.к. - залишкова вартість основного капіталу;

Вперв.о.к. - первісна вартість основного капіталу.

За розглянутий період коефіцієнт придатності основного капіталу складав:

2018 рік:

$$K_{\text{прид.}} = 161439,4 / 347890,5 = 0,464;$$

2019 рік:

$$K_{\text{прид.}} = 197915,9 / 389251,1 = 0,508;$$

2020 рік:

$$K_{\text{прид.}} = 314578,0 / 514597,0 = 0,611.$$

Тобто у 2018 році зношених основних засобів було 53,6%, а придатних до використання – 46,4%; у 2019 і у 2020 роках відповідно - зношених основних засобів 49,2 і 38,9%, а придатних основних засобів – 50,8% і 61,1%. Таким чином, за аналізований період спостерігалось оновлення основних засобів, що є позитивним чинником в покращенні ділової активності підприємств.

Однак для покращення використання основного капіталу і ділової активності підприємства необхідно приймати певні заходи.

Наступним етапом при проведенні аналізу функціонуючого капіталу є дослідження оборотного капіталу підприємства. Аналізу оборотного капіталу підприємства необхідно приділяти особливу увагу.

При проведенні аналізу оборотного капіталу підприємства повинні вивчатися наступні питання:

- склад, структура і динаміка оборотного капіталу;
- оборотність оборотного капіталу;
- динаміка оборотності оборотного капіталу.

В таблиці 2.7 надана динаміка оборотного капіталу досліджуваного підприємства, з якої видно, що за досліджуваний період на підприємстві значно зросла сума оборотного капіталу: як загальна, так і по складовим елементам (крім іншої поточної заборгованості - і у 2019 р., і у 2020 р. та грошових коштів, які значно зросли у 2019 р., але різко зменшилися у 2020 р.). Тому є доцільним проаналізувати структуру оборотного капіталу за цей період часу (таблиця 2.8).

Таблиця 2.7 – Динаміка оборотного капіталу підприємства ПАТ «ZTR»
за 2018 – 2020 рр.

Елементи оборотного капіталу, тис. грн.	2018р.	2019р.	2020р.	Абс. відхил.		%	
				2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
1. Запаси	242136,0	331118,5	470740,0	+88982,5	+139621,5	136,7	142,2
2. Векселі одержані	-	6631,0	-	-	+6631,0	-	-
3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	91722,6	288596,0	818924,0	+196873,4	+530328,0	314,6	283,8
4. Дебіторська заборгованість за рахунками	37402,1	69750,3	304176,0	+32348,2	+234425,7	186,5	436,1
5. Інша поточна заборгованість	6205,6	944,3	175,0	-5261,3	-769,3	15,2	18,5
6. Поточні фінансові інвестиції	368,5	-	-	-368,5	-	-	-
7. Грошові кошти	44970,9	608114,1	281916,0	+653143,2	-326198,1	1352,2	46,4
8. Інші оборотні активи	13228,7	27391,6	28500,0	+14162,9	+1108,4	207,1	104,0
Усього оборотних активів	436034,4	1332545,8	1904431,0	+896511,4	+571885,2	305,6	142,9

Таблиця 2.8 – Структура оборотного капіталу підприємства ПАТ «ZTR» та її зміни за 2018 – 2020 рр.

Елементи оборотного капіталу	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення, ±	
				2019 р.	2020 р.
1. Запаси, тис. грн. %	242136,0 55,6	331118,5 24,8	470740,0 24,7	+88982,5 - 30,8	+139621,5 - 0,1
2. Векселі одержані, тис. грн. %	-	6631,0 0,5	-	+ 6631,0 0,5	- -
3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн. %	91722,6 21,0	288596,0 21,7	818924,0 43,0	+196873,4 + 0,7	+530328,0 + 21,3
4. Дебіторська заборгованість за рахунками, тис. грн. %	37402,1 8,6	69750,3 5,2	304176,0 15,9	+32348,2 - 3,4	+234425,7 + 10,7
5. Інша поточна заборгованість, тис. грн. %	6205,6 1,4	944,3 0,1	175,0 0,1	- 5261,3 - 1,3	- 769,3 -
6. Поточні фінансові інвестиції, тис. грн. %	368,5 0,1	-	-	- 368,5 -	- -
7. Грошові кошти, тис. грн. %	44970,9 10,3	608114,1 45,6	281916,0 14,8	+653143,2 + 35,3	-326198,1 - 30,8
8. Інші оборотні активи, тис. грн. %	13228,7 3,0	27391,6 2,1	28500,0 1,5	+14162,9 - 0,9	+1108,4 - 0,6
Усього оборотних активів, тис. грн. %	436034,4 100,0	1332545,8 100,0	1904431,0 100,0	+896511,4 -	+571885,2 -

З даної таблиці видно, що не дивлячись на приріст оборотних активів у грошовому виразі, маються значні зміни у їх структурному складі. Так, значно зменшилася частка запасів матеріально-товарних цінностей, але при

цьому зросла дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги (у 2020 р.), а також грошові кошти (у 2019 р. – за рахунок непогашених кредитів, а потім різко знизилася). З цього видно, що розглянуте підприємство знаходиться у нестабільному фінансовому стані: криза вітчизняної економіки відбилася як на підприємствах-споживачах, так і на даному підприємстві.

Після аналізу динаміки та структури оборотного капіталу є доцільним розглянути ефективність використання оборотного капіталу.

Ефективність використання оборотного капіталу визначається шляхом обчислення ряду показників, зокрема : оборотність оборотного капіталу, тривалість одного обороту, а також динаміка оборотності оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності розраховується за формулою [29, с. 112]:

$$\text{Коб.а.} = \frac{\text{ВР}}{\text{Об.а.}}, \quad (2.11)$$

де ВР - виручка від реалізації товарної продукції, тис. грн.;

Об.а. - величина оборотних активів, тис. грн.

Тривалість одного обороту визначається за формулою:

$$\text{Тоб} = \frac{360}{\text{Коб.а.}}, \quad (2.12)$$

За аналізований період приведені коефіцієнти складали:

2018 рік:

$$\text{Коб.а.} = 1085011,8 / 436034,4 = 2,49$$

$$\text{Тоб} = 360 / 2,49 = 145 \text{ днів};$$

2019 рік:

$$\text{Коб.а.} = 2121556,1 / 1332545,9 = 1,59$$

$$\text{Тоб} = 360 / 1,59 = 226 \text{ днів};$$

2020 рік:

$$\text{Коб.а.} = 3396594,0 / 1904431,0 = 1,78$$

$$\text{Тоб} = 360 / 1,78 = 202 \text{ дні.}$$

Підвищення ефективності використання оборотного капіталу складається, у першу чергу, у прискоренні його оборотності, що створює реальну можливість для розширення виробництва. Тому варто розглянути динаміку показників оборотності оборотних активів (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Динаміка показників оборотності оборотних активів ПАТ «ZTR» за 2018 – 2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення, ±	
				2019 р.	2020 р.
1. Виручка від реалізації, тис. грн.	1085011,8	2121556,1	3396594,0	+1036544,3	+1275037,9
2. Оборотні активи, тис. грн.	436034,4	1332545,8	1904431,0	+896511,4	+571885,2
3. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	2,49	1,59	1,78	- 0,90	+ 0,19
4. Тривалість одного обороту, днів	145	226	202	+ 81	- 24

На підставі отриманих даних можна відмітити, що у 2019 році ефективність використання оборотного капіталу різко погіршалася, про що свідчать коефіцієнт оборотності (зменшився на 0,9) та тривалість обного обороту (збільшалася на 81 день); тобто для здійснення одного обертання оборотних активів необхідно було на 81 день більше. У 2020 році ситуація декілька покращала: коефіцієнт оборотності підвищився на 0,19, в результаті чого оборотні активи один оберт проходять на 24 дні швидше.

Це впливає на загальну потребу оборотних активів: при збільшенні тривалості обороту потрібні додаткові оборотні кошти і навпаки, при скоро-

ченні цього терміну відбувається звільнення оборотних коштів. Таку потребу або звільнення оборотних активів визначають за формулою [16, с. 135]:

$$\Delta \text{Об.а.} = \frac{\text{ВРзп}}{360} \times (\text{Тоб.зп} - \text{Тоб.мп}), \quad (2.13)$$

де ВРзп - виручка від реалізації за звітний період, тис. грн.;

Тоб.зп - тривалість одного обороту у звітному періоді, днів;

Тоб.мп - тривалість одного обороту у минулому періоді, днів.

2019 рік:

$$\Delta \text{Об.а.} = \frac{2121556,1}{360} \times (2256 - 145) = 477350,1 \text{ тис. грн.}$$

2020 рік:

$$\Delta \text{Об.а.} = \frac{3396594,0}{360} \times (202 - 226) = 226439,6 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, для здійснення виробничого процесу в створених умовах у 2019 році підприємству додатково були необхідні оборотні кошти в сумі 477350,1 тис. грн. Але завдяки покращенню використання оборотних активів у 2020 році було умовно звільнено оборотних активів на 226439,6 тис. грн.; тобто вони були спрямовані на подальший розвиток підприємства (без залучення додаткових коштів).

В загалі ця ситуація свідчить про погіршення стану підприємства проти 2018 року.

2.3 Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства ПАТ „ZTR”

Одним із актуальних завдань економічних перетворень в Україні на сучасному етапі є розробка якісно нових підходів в управлінні процесом

інвестування на вітчизняних підприємствах та формування дієвого механізму управління інвестиційною діяльністю на комплексній основі. Для цього необхідно з'ясувати низку невідкладних питань, пов'язаних із специфікою інвестиційного прогресу, де можливо максимально використовувати його переваги [5, с. 41].

Дану тему широко досліджували такі науковці як: В. В. Пухальський, В. С. Пономаренко, С. М. Ілляшенко, А. М. Бузні, О. С. Должанський, І. З. Загорна та інші. Звичайно, кожен із них пропонує свої підходи, щодо аналізу данного питання, проте, слід відзначити, що в загальному всі вони у своїх працях зосередили увагу на формуванні структури механізму управління інвестиційної діяльності підприємств за умов трансформації економіки.

Проблема оцінювання різноманітних потенціалів підприємства, в тому числі й фінансового потенціалу інвестиційної діяльності має важливе практичне і теоретичне значення.

Співвідношення величини цього потенціалу з об'єктом інвестиційного капіталу та доходами від інвестиційної діяльності дає можливість оцінити як підприємство використовує свої фінансово-інвестиційні ресурси.

Особливість механізму реалізації інвестиційної діяльності полягає в тому, що він є конкретним господарським інструментом, завдяки якому досягаються цілі суб'єктів господарювання [11, с. 26].

Економічний механізм в ринкових умовах ґрунтується на використанні вартісних інструментів. Соціальний механізм регулювання інвестиційної діяльності діє згідно інтересам учасників підприємницького процесу.

В свою чергу, організаційний механізм діє протягом життєвого циклу підприємницької структури. Тому організаційно-економічний механізм реалізації певного інвестиційного проекту являє собою систему взаємодії його учасників, включаючи і форми, і конкретні кількісні параметри їх взаємодії.

Проте на механізм реалізації інвестиційної діяльності впливає ряд факторів. Всі фактори, що впливають на фінансовий потенціал інвестиційної діяльності підприємства, можна розділити на внутрішні і зовнішні.

Внутрішні фактори залежать від організації та управління підприємством. Керівництво підприємства спроможне впливати на такий вид факторів і змінювати їх [12, с. 17].

Таким чином, через вплив на внутрішні фактори підприємство може підвищувати свій власний фінансовий потенціал інвестиційної діяльності. Одним з головних внутрішніх факторів, що впливає на фінансовий потенціал інвестиційної діяльності підприємства є структура його фінансово-інвестиційних ресурсів.

Якщо говорити безпосередньо про інвестиційні ресурси, то на думку вчених, слід обирати ті потенційні джерела формування інвестиційних ресурсів, які мають мінімальну вартість, а вже потім, якщо їх не вистачає, ті, вартість яких є найменшою, з джерел, що залишилися.

Наступним фактором можна назвати інвестиційну політику підприємства, а саме підхід до формування фінансово-інвестиційних ресурсів.

Якщо на підприємстві ця політика правильно сформована, то це призведе до збільшення фінансового потенціалу його інвестиційної діяльності.

Звичайно, до даної групи факторів відносять досвід та навички керівництва підприємства, його фінансових та інвестиційних менеджерів.

Виходячи з того, що реальні (виробничі) і фінансові інвестиції мають різну спрямованість і відіграють різну роль в інвестиційній діяльності підприємства, варто окремо розглядати фактори впливу на ці інвестиції.

На рисунку 2.1 приведені основні фактори впливу на ефективність використання реальних інвестицій.

Рисунок 2.1 - Основні внутрішні фактори впливу на використання реальних інвестицій

Аналіз використання реальних інвестицій на підприємстві ПАТ «ZTR» показало, що ефективність їх використання знаходиться в межах припустимого. Але незайвим буде їх поліпшення.

На рисунку 2.2 приведені фактори впливу на використання фінансових інвестицій.

З рисунку 2.2 видно, що вказані фактори можуть бути враховані в подальшій діяльності розглянутого підприємства. Аналіз використання оборотного капіталу та фінансових показників підприємства ПАТ «ZTR» мають низькі результати, що є підставою для подальшого удосконалення інвестиційної діяльності підприємства. Врахування результатів аналізу та факторів впливу на ефективність інвестиційної діяльності можна підвищити інвестиційну привабливість підприємства.

На відміну від внутрішніх факторів, зовнішні фактори залежать від державної політики в тій чи іншій сфері, від кон'юктури фінансових ринків, стану економіки країни, галузі, до якої належить дане підприємство тощо.

Рисунок 2.2 – Основні внутрішні фактори впливу на використання фінансових інвестицій

Одним з головних факторів зовнішнього впливу на механізм інвестиційної діяльності є інвестиційна політика держави, яка полягає у створенні відповідної нормативно-правової бази, створенні відповідної інфраструктури та умов інвестування економіки України.

Бюджетна та податкова політика держави є одним з найважливіших факторів, що впливають як на фінансовий механізм інвестиційної діяльності підприємства, так і на інвестиційну діяльність взагалі.

Зовнішнім фактором, що впливає на інвестиційну діяльність підприємства є інноваційна політика держави, особливий вплив даний фактор має на підприємства з великою часткою інноваційних інвестицій [10, с. 137].

Отже, на інвестиційну привабливість підприємств вагоме значення несуть як зовнішні так і внутрішні фактори, але основним рушієм є держава.

3 ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

3.1 Основні напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства не може здійснюватися без вкладення коштів, які можуть мати власний та залучений характер, тобто без залучення власних та залучених інвестиційних ресурсів. Причому питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте в більшій мірі утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів в загальній сумі капіталу, що використовується.

Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Інвестиційна привабливість це не тільки фінансово-економічний показник, а також модель урахування зовнішніх та внутрішніх показників, перелік і вага яких може змінюватись в залежності від:

- 1) цілей інвесторів;
- 2) виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти;
- 3) економічного розвитку підприємства у минулому, на теперішній час, а також очікуваного у майбутньому економічного розвитку. [15, с. 287].

В сучасній економічній літературі немає чіткості у визначенні сутності інвестиційної привабливості та системи її оцінки. Так, Глазунов В.І. стверджує, що оцінка інвестиційної привабливості повинна дати відповідь на питання куди, коли і скільки ресурсів може спрямувати інвестор у процесі здійснення інвестицій. Русак Н.О. і Русак В.А. зводять визначення інвестицій-

ної привабливості об'єкта в основному до евристичних методів пов'язаних з ранжуванням досліджуваних об'єктів на підставі оцінки спеціалістів (експертів).

Звідси, інвестиційна привабливість стосується порівняння кількох об'єктів з метою визначення кращого, гіршого, середнього.

Багато спеціалістів прирівнюють інвестиційну привабливість до оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього. Під інвестиційною привабливістю підприємства розуміють доцільність вкладання в нього вільних грошових коштів. Отже, першочерговим завданням, виконання якого зумовлює успіх у конкурентній боротьбі, є максимальне підвищення інвестиційної привабливості [32, с. 353].

Приймаючи рішення про вкладання капіталу у той чи інший інвестиційний об'єкт, інвестор розглядає інвестиційну привабливість комплексно. Інвестору необхідно враховувати забезпечення високої привабливості на всіх етапах інвестиційних рішень, від вибору країни-реципієнта - до визначення конкретного інвестиційного проекту. Звідси очевидно, що інвестиційна привабливість має агрегований характер: нижчий рівень привабливості є складовою вищого рівня.

Методичні дослідження інвестиційної привабливості мають ґрунтуватись на лозіці інвестиційних рішень, яка передбачає вкладення коштів там, де сприятливіші умови інвестування. Оскільки ідеальних умов у реальній практиці не буває, такі рішення приймаються, як правило, шляхом вибору більш прийнятних варіантів серед сукупності можливих.

Визначення рівня власної інвестиційної привабливості не є кінцевою метою для підприємства, що прагне залучити інвестиційні кошти. Заходи з підвищення інвестиційної привабливості, що здійснюються на основі аналізу теперішнього стану підприємства, спрямовані на залучення нових інвесторів

і на покращення умов інвестування.

Підвищення інвестиційної привабливості як чітко спланований елемент стратегічного розвитку підприємства повинно відбуватися у рамках стратегічної системи (рисунок.3.1). Тому діяльність будь-якого підприємства являє собою тривалий процес і повинна здійснюватися з урахуванням певної перспективної спрямованості. При цьому необхідно враховувати певні критерії, що визначають ступінь, напрямки та перспективи розвитку інвестиційної діяльності підприємства. До таких основних критеріїв, спрямованих на підвищення інвестиційної активності та привабливості підприємства, можна віднести наступні:

- узгодженість підвищення інвестиційної активності підприємства із загальною стратегією його економічного розвитку;
- збалансованість напрямів розвитку інвестиційної діяльності підприємства;
- узгодженість інвестиційного розвитку підприємства із зовнішнім середовищем;
- можливість реалізації перспектив розвитку інвестиційної діяльності підприємства з урахуванням наявного ресурсного потенціалу;
- прийнятність рівня ризику, пов'язаного з реалізацією перспектив інвестиційного розвитку підприємства;
- результативність впровадження інвестиційних розробок.

Таким чином, з'ясування факторів та визначення резервів підвищення інвестиційної привабливості лежить у основі теоретичного обґрунтування проблеми формування достатньої конкурентоспроможності підприємства на інвестиційному ринку, узгодженості розвитку інвестиційної діяльності з перспективами розвитку підприємства в цілому й безперечно пов'язано з загальними факторами інвестиційної привабливості, які укрупнено можна розподілити на:

- 1) фінансово-економічні;
- 2) соціальні;

3) інформаційні.

Серед діючих факторів і резервів підвищення інвестиційної привабливості основне значення доцільно приділити першій групі чинників, які, безперечно, мають найсуттєвіший вплив на формування рівня інвестиційної привабливості підприємства.

До фінансово-економічних факторів і резервів підвищення інвестиційної привабливості пропонується віднести:

- 1) підвищення ефективності використання основних фондів на підприємстві;
- 2) зростання якості управління кредиторською й дебіторською заборгованістю;
- 3) зростання ефективності використання оборотних коштів;
- 4) удосконалення управління прибутком підприємства;
- 5) запровадження маркетингових заходів та управління якістю;
- 6) підвищення ефективності управління ціноутворенням на продукцію підприємства;
- 7) зростання ефективності діяльності підприємства за рахунок впровадження екологічно безпечного обладнання;
- 8) налагодження та якості діяльності внутрішнього аудиту.

Тому за умов сучасної економічної кризи особливого значення набуває оцінка інвестиційної привабливості, оскільки інвестор повинен враховувати всі чинники фінансової стійкості підприємства, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану. Кожне підприємство повинно виявити свої можливості для залучення зовнішніх інвестицій.

Оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, що є сполучною ланкою між етапом аналізу та етапом прийняття рішень про вкладення коштів, являє собою інтегральну характеристику окремих підприємств як об'єктів перспективного інвестування з позиції сталості розвитку, ефективності використання активів, їх ліквідності та цілої низки

інших показників [44].

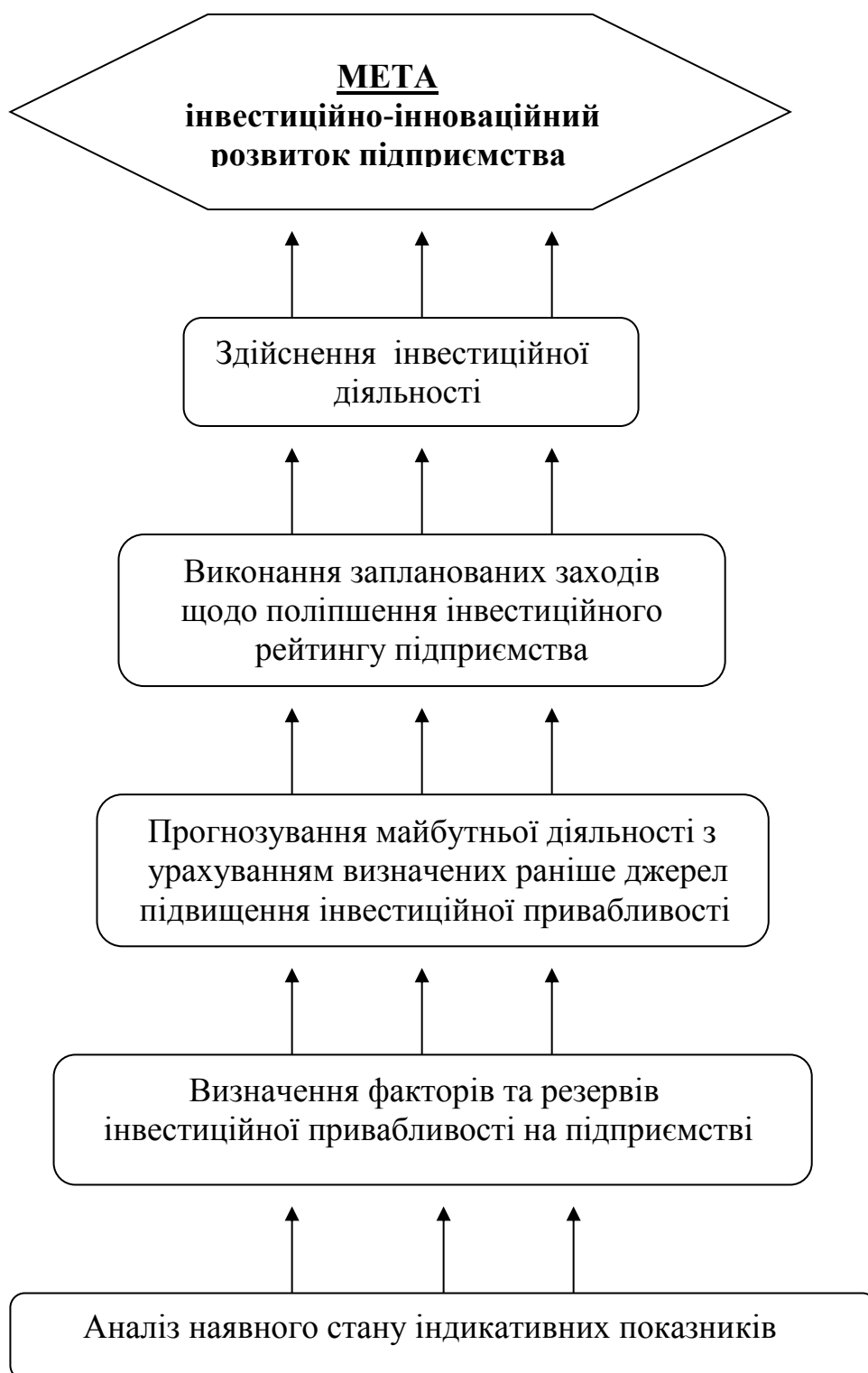

Рисунок 3.1 - Система формування інвестиційної привабливості на підприємстві

Доцільно розглянути практичне застосування вироблених у роботі рекомендацій.

Першим кроком вирішення даного завдання буде визначення існуючого рівня інвестиційної привабливості підприємства. Проведений аналіз інвестиційної привабливості показав, що на сучасному етапі своєї діяльності підприємство ПАТ «ZTR» має низьку привабливість для інвесторів. Це зумовлено тим, що незважаючи на зростання виробництва і хорошу ділову активність, підприємство має незадовільний фінансовий стан. Проте розглянуте підприємство має певні резерви для підвищення свого стану. Про це свідчить те, що майже всі показники проведеного аналізу у 2020 році покращилися відносно 2019 року.

Аналіз підприємства ПАТ «ZTR» виявив декілька слабких сторін підприємства, що вплинули на погіршення його фінансового стану. Тому для покращення інвестиційного іміджу даного підприємства необхідно розглянути напрямки покращення показників інвестиційної привабливості.

В умовах діяльності підприємства ПАТ «ZTR» розглянуті основні напрями, які можуть підвищити імідж підприємств та його інвестиційну привабливість. До таких основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості в умовах досліджуваного підприємства можна віднести наступні:

1. Підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.
2. Прискорення погашення дебіторської заборгованості.
3. Прискорення обертання оборотних активів.
4. Зниження короткострокової заборгованості.
5. Підвищення продуктивності праці працівників.

Сутність цих напрямів полягає в наступному.

Розглянемо їх детальніше.

1. Підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Можливості підвищення платоспроможності та фінансової стійкості визначаються на підставі аналізу цих показників, а також вивчення балансу підприємства та фінансових результатів його діяльності.

Аналіз платоспроможності характеризує спроможність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати. Аналіз платоспроможності підприємства доцільно здійснювати як за поточний, так і на прогнозований період. Поточну платоспроможність доцільно оцінювати на підставі звітного балансу, порівнюючи платіжні засоби з терміновими зобов'язаннями з використанням платіжного календаря.

Аналіз фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу. Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

2. Прискорення погашення дебіторської заборгованості.

Головна мета управління дебіторською заборгованістю в умовах фінансово-економічної кризи полягає в мінімізації її обсягу та строків інкасації боргу. Абсолютно очевидно, що несплачена сума (наприклад, 10 тис. дол. США) за відвантажену у 2020 р. продукцію не буде дорівнювати цій самій сумі в наступні роки, оскільки активи не мають постійної вартості та зазнають впливу інфляційних процесів, які в умовах кризи збільшуються. Крім того, якщо існує дебіторська заборгованість в іноземній валюті, через нестабільність курсу валюти ризик її несплати значно збільшується.

З цього приводу на сьогодні пріоритетними напрямками управління дебіторською заборгованістю підприємства (особливо в іноземній валюті) можна визначити такі:

- організація повного та достовірного обліку дебіторської заборгованості підприємства й перенесення облікових даних до його звітності;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах;
- визначення кола потенційних дебіторів та суворе планування дебіторської заборгованості підприємства на майбутні періоди;
- оптимізація структури дебіторської заборгованості підприємства;
- постійний моніторинг дебіторської заборгованості;
- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих покупців продукції та формування її принципів і умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування;
- здійснення ефективного контролю за формуванням та погашенням дебіторської заборгованості підприємства;
- розрахунок розміру резерву сумнівних боргів.

Велике значення для ефективного управління дебіторською заборгованістю також має її класифікація, під час якої за основу беруть такі основні критерії:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом;
- об'єкти, щодо яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасність погашення.

3. Прискорення обертання оборотних активів підприємств і підвищення ефективності виробництва можна досягти через:

- скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв'язки з постачальниками;
- прискорення обертання оборотних коштів за рахунок реалізації непотрібних, залежалих товарно-матеріальних цінностей.

Поліпшення використання оборотних коштів прискорює їх обертання та вивільняє їх. Це вивільнення може бути абсолютним і відносним.

Абсолютне вивільнення оборотних коштів — це пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва (реалізації).

Відносне вивільнення оборотних коштів виникає тоді, коли внаслідок поліпшення їх використання підприємство з тією самою сумою оборотних коштів або з незначним їх зростанням у плановому році збільшує обсяг виробництва.

4. Зниження короткострокової заборгованості.

Наявність короткострокової заборгованості підприємства має значний вплив на його фінансовий стан. Тому з метою його покращення знаходять можливості зниження цього виду заборгованості, що досягається виконанням її аналізу.

Внутрішній аналіз короткострокової заборгованості проводиться на основі даних аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, отриманих кредитів банку, розрахунків з іншими кредиторами. Особливу увагу необхідно звернути на наявність простроченої заборгованості перед бюджетом, позабюджетними фондами, зі страхування, оплати праці та перед іншими кредиторами. Будь-який факт простроченої заборгованості варто розглядати, як негативне явище.

Однак в складі короткострокової заборгованості можна виділити заборгованість «термінову», яку необхідно погасити якнайшвидше, і так звану «спокійну». Як правило, борги перед бюджетом зараховують до «термінових», а отриману передоплату — до «спокійної» заборгованості. Тому аналіз складових короткострокової заборгованості дозволяє знаходити резерви її зниження.

5. Підвищення продуктивності праці працівників.

Оскільки праця є процесом взаємодії робочої сили із засобами виробництва, фактори зростання продуктивності праці за змістом можна поділити на три групи:

- 1) соціально-економічні, що визначають якість використовуваної робочої сили;
- 2) матеріально-технічні, що характеризують якість використання засобів виробництва;
- 3) організаційно-економічні, що відбивають якість поєднання робочої сили із засобами виробництва.

До групи соціально-економічних факторів зростання продуктивності праці відносять усі фактори, що сприяють поліпшенню якості робочої сили. Це насамперед такі характеристики працівників, як:

- рівень кваліфікації та професійних знань, умінь, навичок;
- компетентність, відповідальність;
- здоров'я та розумові здібності;
- професійна придатність, адаптованість, інноваційність та професійна мобільність, моральність, дисциплінованість, мотивованість (здатність реагувати на зовнішні стимули) і мотивація (внутрішнє бажання якісно виконувати роботу).

До цієї групи факторів належать також такі характеристики трудових колективів, як трудова активність, творча ініціатива, соціально-психологічний клімат, система ціннісних орієнтацій.

До групи матеріально-технічних факторів зростання продуктивності праці відносять усі фактори, що сприяють прогресивним змінам у техніці і технології виробництва, а саме:

- модернізація обладнання;
- використання нової продуктивнішої техніки;
- підвищення рівня механізації й автоматизації виробництва;
- упровадження нових прогресивних технологій;
- використання нових ефективніших видів сировини, матеріалів, енергії тощо.

До групи організаційно-економічних факторів зростання продуктивності праці належать прогресивні зміни в організації праці, виробництва та управління. До них входять:

- удосконалення структури апарату управління та систем управління виробництвом, повсюдне впровадження та розвиток автоматизованих систем управління;
- поліпшення матеріальної, технічної і кадрової підготовки виробництва, удосконалення організації виробничих та допоміжних підрозділів;
- удосконалення розподілу та кооперації праці, розширення сфери суміщення професій і функцій, упровадження передових методів та прийомів праці, удосконалення організації та обслуговування робочих місць, упровадження прогресивних норм і нормативів праці;
- поліпшення умов праці та відпочинку, удосконалення систем матеріального стимулювання.

З урахуванням даних напрямів підвищення інвестиційної привабливості розробляються конкретні заходи, які можуть бути використані на підприємстві.

3.2 Вплив основних показників діяльності суб'єктів господарювання на підвищення інвестиційної привабливості підприємства

Враховуючи особливості діяльності підприємства ПАТ «ZTR» та розглянуті напрями, розроблено заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості даного підприємства:

- 1) забезпечити зниження дебіторської заборгованості – здійснювати контроль за виконанням договірних умов сплати за товари, роботи та послуги; це зменшить обсяг оборотного капіталу і підвищить показники його ефективності;
- 2) забезпечити своєчасне впровадження інвестиційних розробок та проектів, що забезпечить зростання основного капіталу, підвищить еконо-

мічну ефективність використання інвестицій, а також підвищить показники ділової активності підприємства;

3) здійснювати постійний контроль за виконанням підприємством своїх зобов'язань, що підвищить фінансову стійкість і платоспроможність підприємства;

4) оптимізувати структуру інвестицій – підвищити долю реальних інвестицій, що підвищить показники використання основного капіталу, оновлення основних засобів та підвищення ефективності їх використання;

5) покращити організацію праці на підприємстві, що підвищить продуктивність праці робітників і, як результат, обсяг виробництва продукції і фінансові показники діяльності підприємства.

Економічна оцінка запропонованих заходів полягає у визначенні змін, зумовлених даними заходами (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «ZTR»

Сутність заходу	На що спрямована та як досягається	Результати впровадження
1	2	3
1. Забезпечити зниження дебіторської заборгованості	Може бути досягнуто за рахунок здійснювання контролю за виконанням договірних умов сплати за товари, роботи та послуги; це зменшить обсяг оборотного капіталу і підвищить показники його ефективності	Знизить дебіторську заборгованість на 20,3%
2. Забезпечити своєчасне впровадження інвестиційних розробок та проектів	Забезпечить зростання основного капіталу, підвищить економічну ефективність використання інвестицій, а також підвищить показники ділової активності підприємства	- забезпечить зростання валових інвестицій на 51,8%; - загальна кошторисна вартість проектів зросте на 31,5%; - прибуток від їх впровадження зросте на 32,7% .

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
3. Здійснювати постійний контроль за виконанням підприємством своїх зобов'язань	Підвищить фінансову стійкість і платоспроможність підприємства	- зростуть коротко-строкові кредити на 48,3%; - зросте поточна заборгованість за довго-строковими зобов'язаннями на 9,0%; - знизиться коротко-строкова заборгованість за товари, роботи, послуги на 10,3% ; - в наслідок цього збільшиться власний капітал (резервний капі-тал).
4. Оптимізувати струк-туру інвестицій – підвищити долю реальних інвестицій	Підвищить показники використання основного капіталу, оновлення основних засобів та підвищення ефективності їх використання	Зміниться співвідношення реальних та фінансових інвестицій: валові інвестиції складатимуть 7,5%, а фінансові – 92,5%.
5. Покращити організацію праці на підприємстві	Підвищить продуктивність праці робітників і, як результат, обсяг виробництва продукції і фінансові показники діяльності підприємства.	Підвищиться продуктивність праці одного робітника на 4,8%.*

* Всі розрахунки ведуться відносно рівня 2020 року.

З таблиці 3.1 видно, що запропоновані заходи щодо поліпшення інвестиційної діяльності підприємства і підвищення його інвестиційної привабливості спричиняють певний вплив на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

За даними таблиці 3.1 проводиться розрахунок основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства з урахуванням впливу запропонованих заходів. При цьому використовуються формули 2.1 – 2.13.

Показники ділової активності:

- коефіцієнт співвідношення інвестицій і амортизаційних відрахувань

$$K_{сп.і.а.} = 102615,3 / 36380,0 = 2,83;$$

- коефіцієнт абсолютної ефективності

$$E_p = 603276,8 / 1602737,8 = 0,376 \text{ грн./грн.рак} > 0,15 \text{ грн./грн.рік}$$

Показники фінансової стійкості і платоспроможності:

- коефіцієнт автономії

$$K_a = 1943801,2 / 3681316,0 = 0,528,$$

тобто 52,8% боргів забезпечується за рахунок власних коштів;

- коефіцієнт забезпечення боргів

$$K_{зб} = 1943801,2 / 2010715,4 = 0,967 < 1, \text{ але } > 0,282;$$

- коефіцієнт загальної ліквідності

$$K_{лз} = 2684108,6 / 1621592,7 = 1,655 < 2, \text{ але } > 0,945;$$

- коефіцієнт термінової ліквідності

$$K_{лт} = 1581812,4 / 1621592,7 = 0,975 < 1, \text{ але } > 0,711;$$

- коефіцієнт абсолютної ліквідності

$$K_{ла} = 586323,1 / 1621592,7 = 0,36 < 0,5, \text{ але } > 0,124.$$

Показники ефективності використання капіталу:

- виробництво продукції на перспективу

$$B_p = 872,71 \times 1,028 \times 3892 = 3491691,7 \text{ тис.грн.}$$

- коефіцієнт віддачі

$$K_{від.} = 3491691,7 / 1728560,2 = 2,02 \text{ грн./грн.:}$$

- коефіцієнт оборотності оборотного капіталу

$$K_{об.к.} = 3491691,7 / 1902386,2 = 1,84;$$

- тривалість одного обороту оборотного капіталу

$$T_{об.к.} = 360 / 1,84 = 196 \text{ днів};$$

- умовне визволення оборотного капіталу

$$\Delta_{об.к.} = 3491691,7 / 360 (196 - 202) = 58194,9 \text{ тис.грн.}$$

Отримані результати в порівнянні з 2020 р. заносяться в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники ефективності діяльності підприємства ПАТ «ZTR» після впровадження заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості

Показники	Значення		
	2020 р.	на перспек- тиву	нормативне
1	2	3	4
Показники ділової активності			
Коефіцієнт співвідношення інвестицій і амортизації	2,180	2,830	≥ 1
Коефіцієнт абсолютної ефективності, грн./грн.рік	0,373	0,376	$\geq 0,15$
Показники фінансової стійкості і платоспроможності			
Коефіцієнт автономії	0,220	0,528	-
Коефіцієнт забезпечення боргів	0,82	0,967	> 1
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,945	1,655	> 2
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,711	0,975	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,124	0,360	$> 0,5$
Показники ефективності використання капіталу			
Коефіцієнт віддачі, грн./грн.	1,96	2,02	-
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	1,78	1,84	-
Тривалість одного обороту, дні	202	196	-
Умовне визволення оборотного капіталу, тис. грн.	-	58194,9	-

Отримані при розрахунку та наведені в таблиці 3.2 дані свідчать, що на підприємств ПАТ «ZTR» проводиться робота по підвищенню інвестиційної привабливості. Впровадження пропонованих заходів ще не забезпечило підприємству вихід на нормативні показники, але значно їх підвищило по відношенню до 2020 р.

З цього можна відзначити, що пропоновані заходи є економічно доцільними.

Враховуючи поліпшення показників фінансово-господарської діяльності підприємства, що покращили його інвестиційну привабливість, пропоновано на ПАТ «ZTR» впровадити інвестиційний проект реконструкції цеху намотки трансформаторів. Поки підприємство мало фінансові показники нижче за нормативні, інвестори вагалися з рішенням вкладання коштів в дане підприємство.

За умов впровадження запропонованих заходів підвищуються фінансові показники діяльності ПАТ «ZTR» і, як наслідок, його інвестиційна привабливість. Завдяки цьому пропоновано впровадити вказаний інвестиційний проект.

Сутність реконструкції полягає в наступному. На теперішній час основне обладнання намотки надпотужних трансформаторів має значну ступінь зносу. На допоміжному майданчику заводу буде побудовано приміщення, де розміщено устаткування для здійснення виробничого процесу намотки надпотужних трансформаторів. В цьому ж приміщенні буде проводитися і їх випробування. Визначення доцільності впровадження даного інвестиційного проекту проводиться на основі його економічної ефективності.

Визначення економічної ефективності інвестиційного проекту є найбільш відповідальним етапом його дослідження. Реалізація інвестиційного проекту може бути представлена у вигляді двох взаємопов'язаних процесів: процес інвестицій у створення виробничого об'єкту (або нагромадження капіталу) та процес отримання доходів від вкладених коштів. Обидва ці процеси характеризуються потоками платежів. При виробничих інвестиціях інвестиційність результативного потоку платежів формується як різниця між інтенсивністю (видатками на одиницю часу) інвестицій та інтенсивністю чистого доходу від реалізації проекту.

Чистий дохід – дохід, отриманий у кожному часовому інтервалі від виробничої діяльності, за вирахуванням усіх платежів, пов’язаних з його отриманням (поточними витратами на оплату праці, сировини, енергії, податків та інш.).

Оцінка ефективності здійснюється за допомогою розрахунків системи показників: чистого приведенного доходу, внутрішньої норми прибутковості, окупності капітальних вкладень, рентабельності проекту [9, с. 256].

Базовим моментом часу звичайно є дата початку реалізації проекту, дата початку виробництва продукції.

В основі більшості методів визначення економічної ефективності інвестиційних проектів у ринковій економіці лежить обчислення чистого приведенного доходу. Чистий приведений дохід являє собою різницю дисконтованих на один момент часу (звичайно на рік початку реалізації проекту) показників доходу і капіталовкладень. Потоки доходів та капітальних вкладень звичайно представляються у вигляді єдиного потоку – чистого потоку платежів, що дорівнює різниці поточних доходів та видатків.

Чистий приведений дохід (ЧПД) при заданій нормі дисконтування (приведення) за формулою:

$$\text{ЧПД} = \sum_{t=0}^n \frac{P_t}{(1 + d)^t}, \quad (3.1)$$

де t - роки реалізації інвестиційного проекту, включаючи етап будівництва ($t = 0, 1, 2, 3, \dots, n$);

P_t - чистий потік платежів (готівки) за рік t ;

d - ставка дисконтування;

n - число років циклу життя проекту.

Норма дисконтування – це величина позикового відсотка.

Чистий потік платежів містить у вигляді доходів прибуток від виробничої діяльності та амортизаційні відрахування, а у вигляді видатків – інвестиції у капітальне будівництво, відтворення спрацьованих у період виробництва основних фондів, а також інвестиції на створення та нагромадження оборотних коштів.

Методика визначення внутрішньої норми прибутковості (ВНП) залежить від конкретних особливостей розподілу доходів від інвестицій та самих інвестицій. ВНП визначається розв'язанням рівняння відносно невідомої величини d^* :

$$\sum_{t=0}^n \frac{P_t}{(1 + d^*)^t} = 0, \quad (3.2)$$

де $d^* = \text{ВНП}$ - внутрішня норма прибутковості, відповідна потоку платежів P_t .

Величина ВНП залежить не тільки від співвідношення капітальних вкладень та доходів від реалізації проекту, але й від їх розподілу за часом. Чим більше розтягнутий у часі процес одержання доходів у результаті зроблених вкладів, тим нижче значення внутрішньої норми прибутковості.

Строк окупності інвестицій – це один з найбільш часто застосовуваних показників, особливо для попередньої оцінки ефективності інвестицій. Строк окупності визначається як період часу, протягом якого інвестиції будуть повернені за рахунок доходів, отриманих від реалізації інвестиційного проекту.

Він визначається з рівняння:

$$\sum_{t=0}^h \frac{P_t}{(1 + d)^t} = K_v, \quad (3.3)$$

де h - строк окупності;

Кв - сумарні капіталовкладення в інвестиційний проект.

Показник окупності може бути використаний для оцінки не тільки ефективності інвестицій, але й рівня інвестиційних ризиків, пов'язаних з ліквідністю, оскільки чим триваліший період реалізації проекту до повної його окупності, тим вищий рівень інвестиційних ризиків.

Показник рентабельності (або індекс прибутковості) інвестиційного проекту являє собою відношення приведених доходів до приведених на ту ж дату інвестиційних видатків. Рентабельність (R) визначається за формулою:

$$\sum_{t=tn}^n \frac{P_t}{(1+d)^t} / \sum_{t=0}^{tc} \frac{P_t}{(1+d)^t}, \quad (3.4)$$

Якщо рентабельність проекту менша одиниці, то це означає його неефективність при даній ставці відсотка [9, с. 258].

Пропонований інвестиційний проект вартістю 40 млн. грн. передбачає термін будівництва 2 роки, норму дисконтування – 6%. Виходячи з цих даних та даних фінансово-господарської діяльності ПАТ «ZTR» розраховані показники економічної ефективності даного інвестиційного проекту (за формулами (3.1 – 3.4).

Таблиця 3.3 – Потік платежів при реалізації інвестиційного проекту

	Будівництво		Виробництво				
	Роки						
Чистий потік платежів	0	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й
	- 12,0	- 16,0	3,0	5,0	10,6	10,7	10,7

При заданій нормі (6%) показники економічної ефективності інвестиційного проекту складатимуть:

Чистий приведений доход (ЧПД) - 7,36 млн. грн.

Строк окупності інвестиційного проекту (h) – 5,2 років

Рентабельність інвестиційного проекту (R) – 1,7%.

ВИСНОВКИ

При розгляданні визначеної теми роботи проведено теоретичне дослідження матеріалу, з чого можна відмітити:

Інвестиції представляють собою вкладання капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку. Інвестиції можуть класифікуватись за різними ознаками. Діяльність з використання інвестицій, управління ними тощо називають інвестиційною діяльністю, тобто інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави, спрямованих на реалізацію інвестиційних програм з метою отримання доходу або прибутку. На використання інвестицій впливає безліч різноманітних факторів, одним із яких значним вважається інвестиційна привабливість об'єкту інвестування.

З метою визначення впливу інвестиційної привабливості підприємства на використання інвестицій проводилося дослідження інвестиційної привабливості підприємства ПАТ «ZTR» як одного з провідних підприємств з виготовлення трансформаторів в Україні та за її межами.

Проведене дослідження показало, що на даному етапі на аналізованому підприємстві низька інвестиційна привабливість, що підтверджене наступним:

- діяльність підприємства ПАТ «ZTR» за аналізований період не можна розглядати однозначно: з одного боку, значно зросло виробництво товарної продукції – на 95,5% у 2019 році відносно 2018 року і на 60,1% у 2020 році по відношенню до 2019 року;

- проте при цьому також зросла собівартість продукції: у 2019 р. на 42,0% і у 2020 р. – на 22,0%: основною причиною було те, що стан підприємств-постачальників матеріалів та комплектуючих виробів (в межах нашої країни) погіршався через економічну кризу, і вони були не в змозі виконувати свої договірні зобов'язання; підприємство ПАТ «ZTR» було змушене купувати ці матеріали та комплектуючі за межами країни (на

підприємствах близького зарубіжжя). Це призвело до додаткових витрат і підвищення собівартості;

- однак не зважаючи на це, за аналізований період значно знизилися витрати на 1 грн. товарної продукції: за 2019 – 2020 рр. відповідно на 7,0% і на 17,1%, що свідчить про те, що загальний обсяг виробництва товарної продукції зріс не тільки з причин підвищеної ціни (при підвищенні собівартості), але й за рахунок підвищення продуктивності праці: на 61,6% і на 53,6% відповідно у 2019 і 2020 роках;

- це свідчить про те, що підприємство має і використовує свої резерви для забезпечення розвитку виробництва, не зважаючи на кризовий стан вітчизняної економіки;

- з метою визначення можливостей подальшого розвитку підприємства був проведений аналіз інвестиційного потенціалу підприємства та його оцінка, що дає змогу визначити ступінь привабливості даного підприємства для інвесторів, який показав, що на розглянутому підприємстві за аналізований період відбулися значні зміни у використанні інвестицій, що також підтверджують неоднозначність оцінки діяльності даного підприємства.

Підприємство знаходиться в стані хорошої ділової активності і може забезпечити розширене відтворення; про це також свідчать і показники ефективності основного капіталу.

Проте аналіз оборотного капіталу показав, що на даний момент підприємство знаходиться в погрозливому стані: коефіцієнти ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності знаходяться далеко за межами припустимих значень.

Показники використання оборотного капіталу показали різке їх зниження (у 2019 р.), але поступове покращення у 2020 р., що свідчить про те, що досліджуване підприємство має певні резерви покращення свого стану.

На інвестиційну діяльність впливають різні фактори: як внутрішні, так і зовнішні; врахування цього впливу дає змогу покращити інвестиційну діяльність підприємства та підвищити його привабливість.

На підставі проведеного аналізу інвестиційної привабливості були визначені можливі шляхи з її підвищення в умовах діяльності підприємства ПАТ «ZTR», виходячи з чого, запропоновані вже конкретні для цього заходи;

- запропоновані заходи передбачають зниження заборгованості підприємства перед кредиторами, забезпечення підвищення продуктивності праці робітників і зростання на основі цього виробництва продукції;

- крім того, на підставі запропонованих заходів складено прогнозований баланс на майбутній період і розраховані показники ефективності використання капіталу підприємства, які можна отримати при впровадженні запропонованих заходів;

- за отриманими результатами розрахунків складена порівняльна таблиця, що доводить доцільність впровадження цих заходів;

- запропонований інвестиційний проект реконструкції цеху намотки трансформаторів є економічно ефективним для впровадження в умовах діяльності ПАТ «ZTR».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 18.09.91 р. № 1560-XII «Про інвестиційну діяльність».
2. Закон України від 19.03.96 р. № 93/96-ВР «Про режим іноземного інвестування».
3. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.91.
4. Алтухов В. Фінансовий стан підприємств та його оцінка // Банківська справа.- 2020.-№2.- С.39.
5. Антонова Н. Инвестирование в производственной сфере // Бизнес-Информ.-2018.-№3,4.- С. 24-26.
6. Бень Т. Методи визначення економічної ефективності інвестицій// Економіка України №6 – 2018, 41-46 С.
7. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержецька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2015. – 592 с.
8. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия. Учебное пособие К.: НИКА-Центр, 2013. – 469 с.
9. Блех Ю., Гете У. Инвестиционные расчеты: Модели и методы оценки инвестиционных проектов: Пер. с англ. — Калининград: Янтарный сказ, 2016. – 414 с.
10. Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент: Учеб. пособ. - СПб.: Питер, 2010. – 160с.
11. Ворсовський О.Л. Методичні підходи до оцінки фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємств//Економіка та держава. – 2020. №12. – С.25-27.
12. Ворсовський О.Л. Вплив внутрішніх та зовнішніх економічних факторів на фінансовий потенціал інвестиційної діяльності підприємств// Інвестиції: практика та досвід. – 2019. - №2. – С. 14-17.

13. Глазунов В.И. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций.- М.:Финстатинформ, 1997.-135 с.
14. Долан Э. Дж., ЛиндейД. Рынок: макроэкономическая модель. -СПб, 2012. – 369 с.
15. Дука А. П. Теорія і практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2019. – 424 с.
16. Економічний аналіз господарської діяльності/Іващенко В.І., Болюх М.А , - К.:ЗАТ «НІЧЛАВА», 2018.-204с.
17. Інвестування: Підручник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К.: Знання, 2020. – 452 с.
18. Інвестиційний менеджмент / / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда та ін. – Х.: Інжек, 2018. – 368 с.
19. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег// Антология экономической классики. – М.,1993. – 362 с.
20. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент. – К.: МАУП, 2013. – 374 с.
21. Ковалев В. В. Методы оценки инвестиционных проектов. — М.: Финансы и статистика, 2020. — 144 с.
22. Липсиц И. В., Коссов В. В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа. - М.: Изд-во БЕК, 2018. — 365с.
23. Лясковская Е.А. Экономический анализ: Курсовое проектирование. Учебно-методическое пособие / Е.А.Лясковская / Челябинск. – 2019.–34с.
24. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2017. – 376 с.
25. Макконел К. Р., Брю С.Л. Экономикс. – М., 1992. - 1115с.
26. Малова Т.Л., Селіверстова Л.І. Комплексний підхід до визначення інвестиційної привабливості акціонерного товариства//Актуальні проблеми економіки.- 2019.-№ 4. - С.14-15.
27. Онисько С. М., Марич П. М. Фінанси підприємства: Навч.посіб. – Львів: «Магнолія 2007», 2020. – 367 с.

28. Перар Ж. Управление финансами: с упражнениями. — М.: Финансы и статистика, 2010. — 480 с.
29. Пересада А. А., Онікієнко С. В., Коваленко Ю. М. Інвестиційний аналіз: Навч.- метод. посіб. для самот. вивч. дисцип. — К.: КНЕУ, 2017. — 134 с.
30. Политическая экономия. Словарь / Под ред. О. М. Ожерельева. - М.: Политиздат, 2008. — 467 с.
31. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. — Тернопіль: Економічна думка, 2015.- 454с.
32. Савицкая Г. Анализ хозяйственной деятельности предприятий: 6-е изд., пер. и доп.—Минск: ООО "Новое знание", 2011. - 693с.
33. Федоренко В. Інвестиції та економіка України // Економіка України. — 2019.- № 5. - С. 12-17.
34. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2014. — 191с.
35. Финансово-экономический словарь / Под ред. М. Г. Назарова. — М.: АО «Финстатинформ», 2006. — 224 с.
36. Червова Л., Назарчк М. Порівняльний аналіз динаміки інвестицій в економіку України // Економіка України. — 2019. - № 3. — С. 32-40.
37. Чумаченко М. Економічний аналіз. - К.: КНЕУ, 2002. -586 с.
38. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Румянцев А. М. - М.: «Наука», 2002. — 745 с.
39. <http://old.kspu.ru/ffec/tc8.html>
40. http://www.rusnauka.com/2_SND_2019/Economics/19381.doc.htm
- 41.http://www.rusnauka.com/8_NIT_2020/Tethis/Economics/27442.doc.htm
- 42.http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999999/catid,104/id,1901/
43. <http://www.smida.gov.ua/reestr/?kod=00213428&tab=2&lang=ua>
44. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2009_3/files/ECON